

ГОРА®

www.gorabg-magazine.info

04/2021

СПИСАНИЕ ЗА ЕКОЛОГИЯ И ГОРСКО СТОПАНСТВО

Инж. Съби Димитров -
носител на приза
„Лесовъд на годината 2020“

STIHL

www.stihl.bg

цена 3 лв.

9 770861 757009

Седмица на гората

ДА ПОЧЕТЕМ ЛЕСОВЪДИТЕ

STIHL

ПЪРВИЯТ ИЗБОР НА ПРОФЕСИО- НАЛИСТИТЕ

FS 360 C-EM и FS 490 C-EM
БЕНЗИНОВИ ХРАСТОРЕЗИ

При работа в гората те убеждават с изключителна здравина и надеждност и впечатляват с комфортно управление и обслужване, ниски нива на вибрации и висока мощност. Ето защо те са първият избор на професионалистите при косене на големи площи, отглеждане на млади горски насаждения и отстраняване на дървесни насаждения, храсти и избуяла дива растителност, както и за рязане и надробяване при работа в гората.

WWW.STIHL.BG

ПРОИЗВЕДЕНИЯ НА ДЕЦА, УЧАСТНИЦИ В ИНИЦИАТИВАТА НА ИАГ „БЪДИ ПОСЛАНИК НА ГОРАТА“

Гората

Гората е едно много хубаво място. Много е тихо, много е красиво..., прекрасно е! Аз обичам да съм в гората. Успокоявам се там. Много обичам, когато духне ветрец и листата на дърветата се разшумолят, да поседна на пейчица или в тревата и да послушам птичите песни. Там всичко е като на забавен каданс. Там душата и сърцето ти се изчистват. Харесвам гората през всичките ѝ сезони. През лятото е прохладна и само леки слънчеви лъчи се промушват през пролуките между дърветата. Пролетта е много, много зелена. Всичко е нацъфтяло. По полянките има безброй красиви цветчета. През есента всичко е толкова цветно, че чак си мислиш, че не си на реално място, а в картина. Пътеките са обгърнати от шарени килими. Улавям дъжда от листа в ръцете си. Всичко се отпуска и пада при теб. Зимата е толкова бяла. Всичко е легнало да спи спокоен сън, завито от снега. Можеш да си полегнеш навсякъде. И си щастлив!

Гората е добър слушател. Винаги можеш да разчиташ на нея. Тя винаги ще бъде до теб и ще ти даде прегръдка, когато никой друг не може да ти я даде. Ние, хората, и гората си приличаме. Например една шишарка. Всички си прили-

чате с шишарките. Всяка шишарка е уникална като всеки човек. Няма шишарка, която да е абсолютно еднаква с другата, така е и при човека. Една шишарка може да бъде чупена, ритана, омаловажавана, както е и при нас, хората, но може да направи някого, като мен, щастлив, отново както при хората. Гората винаги ще ми е любимо място. Там никога не се чувствам самотна.

Моника Тодорова, 5 „а“ клас,
Х ОУ „Алеко Константинов“ – Перник

Дъжд в гората

Сутрешният вятър весел играе с облаците бели в голямата гора. Изведнъж се появи тъмен облак, непознат за всички горски обитатели. Безстрашните животни гледаха новия облак сив. Гонеха се дъждовни капки по листа и по иглички в гората. Всички се покриха освен катерички рунтавелки – търсеха жълтъчета сладки и скачаха от клон на клон, че иде зимата студена. Катерички мокри под игличките на бора скриха се от есенния дъжд. Слънцето отново се показва и дъжда прогони. Огрят денят и всички пак играят в тяхната гора любима.

Самуил Петров, 5 „а“ клас,
Х ОУ „Алеко Константинов“ – Перник

Разходка в гората

Когато бях малка, с моето семейство отидохме в гората. Беше есен, цялата гора беше в различни цветове – жълто, червено, кафяво, оранжево. Беше толкова красиво! Листата на дърветата бяха образували големи купчини, в които аз се заравях. Така прекарахме един прекрасен ден в гората!

Виктория Николаева, 5 „в“ клас,
Х ОУ „Алеко Константинов“ – Перник

Витоша в моите очи

Витоша е малка планина,
с дъх на свежа борова гора.
Пролет – тя облича рокля от цветя,
есен – шарени листа покриват росните поля.

Изгревът във Витоша се спира,
залезът в червено я облива.
Дива, тайнствена, красива,
нощем под звездите тя заспива.

Върховете ѝ – със сняг покрити,
маргарити има във полите.
Най-близо до сърцето ми е тя –
Витоша е моята планина!

Дарина Александрова

Стиховете са от конкурса на ДПП „Витоша“ „Витоша през моите очи“

Витоша

Когато отворя очи
и целият град още спи,
през прозореца щом аз погледна,
там тихо стои, без да трепва,
планина красива,
планина страхлива.

Тя потоци и реки разкрива,
тя ни води по пътека крива,
свеж мирис тя разнася тайно
като цвете най-ухайно.
Сигурно знаете нейното име –

Витоша се казва,
и на всички ни показва
колко е красива,
колко е прекрасна.

Лора Бойчева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:

д-р инж. ЦЕНКО ЦЕНОВ
заместник изпълнителен
директор на Изпълнителната
агенция по горите

Секретар:

РАДКА ЛЯХОВА
главен експерт в дирекция
„Информационно-административни дейности“ в ИАГ

Членове:

инж. ВАЛЕНТИН ЧАМБОВ
началник на отдел „Промени
в горските територии“ в дирекция „Горски територии“ в ИАГ

д-р инж. ГЕОРГИ ГОГУШЕВ
заместник-директор на
Регионалната дирекция
по горите - Благоевград

проф. д-р ИВАН ПАЛИГОРОВ
декан на факултет „Стопанско
управление“ в Лесотехнически
университет

доц. д-р ГЕОРГИ КОСТОВ
ръководител на катедра
„Лесовъдство“ в Лесотехнически
университет

Главен редактор:

ГЕОРГИ ГРОЗДЕВ
grozdev_georgi@abv.bg

Редакционен екип:

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

ЖЕНЯ СТОИЛОВА
zhenia.stoilova@gmail.com

СВЕТЛАНА БАТАШКА
sv_vatashka@yahoo.com

инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и предпечат:
ЛИЛИ ШИВАРОВА
shivarova_gora@abv.bg

Счетоводство:
СТАНИСЛАВА КРУМОВА
tania_mit@abv.bg

АСЕН ЛЮБЕНОВ
куриер-снабдител,
asenliubenov@gmail.com

Съдържание:

1 ХУБАВА СИ, МОЯ ГОРО

Произведения на деца, участници
в инициативата на ИАГ „Бъди
посланик на гората“

3 СЕДМИЦА НА ГОРАТА

Да почетем лесовъдите, посветили
живота си на гората

4 ЛЕСОВЪД НА ГОДИНАТА 2020

Престижното отличие получава
инж. Съби Димитров

6 СЕДМИЦА НА ГОРАТА – ОЩЕ ЗА НАГРАДЕНИТЕ

Отговорността ни е да опазим
гората и за нашите деца
Да работим заедно за авторитета
на българския лесовъд

7 СЕДМИЦА НА ГОРАТА

Хроника

8 СЕДМИЦА НА ГОРАТА

Моят разказ

9 АНАЛИЗ

Резултати от осъществения през
2020 г. контрол от ИАГ и нейните
структури. Основни насоки
за дейност през 2021 г.

12 ЛОВНО СТОПАНСТВО

Хищниците

16 АНАЛИЗ

Национална горска инвентаризация – минало, настояще, бъдеще

20 АРХИВНА ХРОНИКА

През величествените гори
на Дикчан

23 КОНСУЛТАЦИЯ

Обезщетение при прекратяване на
трудоовото правоотношение след
придобито право на пенсия за
осигурителен стаж и възраст

24 АНАЛИЗ ЗА ЕФЕКТИВНА БОРБА С БОЛЕСТТА

Синият език по дивите преживни
животни в оградени площи
(продължение)

28 ГОРСКА ПЕДАГОГИКА – ЗАБАВНА СТРАНИЧКА ЗА МАЛКИ И ПОРАСНАЛИ ДЕЦА

Адрес на редакцията

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42;
тел./факс: 02 988 04 15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg, www.iag.bg

Банка ДСК ЕАД,
гр. София, клон Стамболийски,
IBAN: BG97STSA93003104045001
BIC: STSABGFS

Годишен абонамент - 30 лв.
Отделен брой - 3 лв.

Печатни коли 4.
Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за
печат на 19.04.2021 г.
Индекс 20346.
Печат „Фатум“ ООД
ISSN 0861 - 7570

Изпълнителният директор на ИАГ инж. Мирослав Маринов и председателят на СЛБ проф. д-р Иван Палигоров (от дясно наляво) пред Мемориала на лесовъда

Да почитем лесовъдите, посветили живота си на гората

По традиция в навечерието на Седмичата на гората, тази година на 2 април, бе отбелязан Денят на преклонение пред лесовъдите и горските служители, отдали живота си на гората.

Венци и цветя пред Мемориала на лесовъда в парковото пространство на Лесотехническия университет положиха изпълнителният директор на ИАГ инж. Мирослав Маринов, председателят на СЛБ проф. д-р Иван Палигоров, експерти от Изпълнителната агенция по горите, ръководството и преподаватели от Лесотехническия университет, членове на Съюза на лесовъдите в България.

В своето слово проф. Палигоров спомена имената на първостроителите на горското дело: „В горския летопис достойно място са заели първите радатели, допринесли за създаването на отделението „Надзор на лесовете“ към Министерството на финансите през 1879 година. С този акт се поставя началото на организираното горско дело у нас, а историята помни името на Петко Каравелов – министър на финансите, който внася докладите до Александър I – княз на България, за основаване на отделението и за назначаване на губернските лесничей. Помнят се имената на Генко Шойлеков, Михалаки Георгиев, Стефан Дончов, Стоян Брънчев, Христо Разсуканов, Константин Байкушев, Трифон Цачев, Петко Марков, Георги Петров, Димитър Христов, проф. Тодор Димитров, Димитър Киров, Йордан Митрев, Никола Василев, Петър Манджуков и на много други изявени дейци на

Минута мълчание в памет на предшествениците

лесовъдската наука, на горскостопанската практика, допринесли през годините за съхраняване и умножаване на зеленото богатство на България.

През февруари тази година се навършиха 109 г. от жестокото убийство на Васил Попов – лесовъдът, посветил се на борбата с незаконните посегателства върху българската гора. В списъка на мъчениците, загубили живота си, трябва да прибавим и това на убития от браконieri Симеон

Петаларов, на отровения хърченски държавен горски надзирател Христо Попски, на удавения козлодуйски общински горски стражар Петър Миков, на застреляния от „неизвестни лица“ горски стражар при Селско-Рашката държавна гора в Тревненско Христо Фингаров, който е главен свидетел по дело за незаконни сечи в особено големи размери.

Към списъка трябва да прибавим и тези, които са изпълнили своя отечествен дълг. Историята ни припомня имената на изявени за времето си лесовъди, загинали по време на войните през второто десетилетие на миналия век. Тогава нашата колегия е била малобройна и всяка загуба се е отразявала негативно на професионалното развитие, както и на стопанисването на горите у нас – отбеляза проф. Палигоров и допълни имената на достойни професионалисти съвременници, радатели на зелената емблема.

Паметта и делото им бяха почитени с минута мълчание. 🌿

Престижното отличие получава инж. Съби Димитров

Наградените с изпълнителния директор на ИАГ инж. Мирослав Маринов и председателя на СЛБ проф. д-р Иван Палигоров

В навечерието на Седмицата на гората Централното жури на Съюза на лесовъдите в България определи номинираните за 2020 година. Престижните отличия бяха връчени на 13 април в ДЛС „Тракия“ – с. Стряма, от изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по горите инж. Мирослав Маринов и председателя на Съюза на лесовъдите в България проф. д-р Иван Палигоров.

Призът „Лесовъд на годината 2020“ получи инж. Съби Димитров – директор на Държавно горско стопанство – Златоград. **Негови подгласници** са инж. Здравка Дейкова – зам.-директор на Регионалната дирекция по горите – Варна, инж. Веска Стойнева – началник-отдел в Североизточното държавно

предприятие – Шумен, и инж. Петър Мирчев – директор на Държавно горско стопанство „Родопи“ – м. Беглика. **Призът „За цялостен лесовъдски принос“** бе присъден на инж. Илия Симеонов – експерт-контрольор в Южноцентралното държавно предприятие – Смолян. **Номинирани за наградата „За значителен принос за популяризиране и повишаване на имиджа на лесовъдската професия“** са д-р инж. Светозар Михайлов – автор на книга за лесовъдите в Благоевградския край, и Юлия Събчева – журналист в списание „Гора“.

Носителите на призовете получиха грамота от Министерството на земеделието, храните и горите, грамота и Плакет на Изпълнителната агенция по горите и Почетен знак със сертификат на Съюза на лесовъдите в България.

Традиционно изпълнителният директор на ИАГ инж. Миро-

слав Маринов връчи и **отличието „Служител по контрола върху дейностите по опазване на горските територии“ за 2020 година**. Негови носители са Живко Жеков – горски инспектор в РДГ – Пловдив (първо място), Стоян Николов – горски инспектор в РДГ – Бургас (второ място), Илиян Неделчев – горски инспектор в РДГ – Велико Търново (трето място). За изключителните си заслуги при изпълнение на служебните задължения през 2020 г. служителите бяха наградени с грамота на МЗХГ, грамота и Плакет на Изпълнителната агенция по горите.

Церемонията завърши със символично залесяване на територията на Държавно ловно стопанство „Тракия“.

Инж. Мирослав Маринов, Илиян Неделчев и инж. Съби Димитров (от дясно наляво) се включиха в символичното залесяване

Наградените горски инспектори Живко Жеков - първо място, Илиян Неделчев - трето място, инж. Стоян Николов - второ място (от ляво надясно)

Отличие „Служител по контрола върху дейностите по опазване на горските територии“ за 2020 година

ЖИВКО ЖЕКОВ е роден на 02.08.1972 г. в Хасково. Средно образование завършва в Техникума по горско стопанство „Хр. Ботев“ – Велинград, през 1991 г., а висше – в Аграрния университет – Пловдив. В момента е студент в магистърска програма на ЛТУ, специалност „Стопанисване на горите“. Над 20-годишен е стажът му в РДГ – Пловдив. Три пъти е номиниран за най-добър служител по контрола на Регионалната дирекция.

Инж. СТОЯН НИКОЛОВ е роден на 27.06.1989 г. в Бургас. Средно образование завършва в Професионална гимназия по дървообработване „Г. Кондолев – Бургас, специалност „Горско и ловно стопанство“, през 2009 г., след което завършва бакалавърска степен по горско стопанство в ЛТУ и в момента продължава с магистратура по стопанисване на горите. От 2013 г. работи в РДГ – Бургас, като горски инспектор, а от януари 2021 г. е мл. експерт в Регионалната дирекция.

ИЛИЯН НЕДЕЛЧЕВ е роден на 28.10.1963 г. в Севлиево. През 2005 г. завършва задочно Професионалната гимназия по аграрни технологии – Павликени, специалност „Горско и ловно стопанство“. Стажът му в горите започва през 2003 – 2005 г. като ловен стражар в ДДС „Росица“ – м. Лъгът. От 2007 г. работи в РДГ – Велико Търново, като горски стражар, горски инспектор, отговорник на екип. Два пъти е отличаван за своя професионализъм и отговорност при изпълнение на служебните задължения.

Подгласници на Лесовъд на годината

Инж. ЗДРАВКА ДЕЙКОВА е родена на 17.09.1959 г. във Варна. Висше образование завършва през 1989 г. във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“. Започва работа като касиер в ДЛС – Варна, през 1987 г., а след дипломирането си е лесничей по дърводобива до 1991 г. и след това началник на ГСУ – Приселци. През 1999 г. е назначена за зам.-директор на ДЛ – Варна. От 2002 г. е експерт по залесяване и борба с ерозията в РДГ – Варна. През 2013 – 2017 г. е зам.-директор на РДГ – Варна, с ресор стопанисване на горските територии, за кратко е гл. експерт по възобновяване и защита от ерозия на горските територии и от 2018 г. отново е зам.-директор на Регионалната дирекция.

Номинирана е за професионализма и резултатите в работата ѝ, които заедно с дългогодишния ѝ опит я правят водещ лесовъд в РДГ – Варна.

Инж. ВЕСКА СТОЙНЕВА е родена на 09.11.1960 г. в Търговище. Висше образование завършва през 1987 г. във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“. Същата година постъпва на работа в ГС – Търговище, първоначално като лесничей, а от 1993 г. е зам.-директор. От 2006 г. е експерт по стопанисване на горите и инвентаризация на горските територии в РДГ – Шумен. От 2011 г. заема длъжността началник на

отдел „Лесокултурни дейности и стопанисване на горски територии“ в Североизточното държавно предприятие.

Номинирана е за нейния висок принос в лесокултурните дейности, благодарение на който на територията на СИДП ще бъдат залесени над 2000 дка нови гори.

Инж. ПЕТЪР МИРЧЕВ е роден на 12.02.1972 г. в Батак. Средно образование завършва в Горския техникум в Батак през 1991 г., а висше – в ЛТУ, специалност „Горско стопанство“ през 2002 година. Започва работа през 1996 г. в ГС – Борово, като лесничей, а от 1999 г. е зам.-директор на Стопанството.

През 2006 г. е назначен за директор на ДГС – Батак, а от 2014 г. е директор на ДГС „Родопи“ – м. Беглика.

Номиниран е за неговия принос в стопанисването на горите на територията на ръководеното от него Държавно горско стопанство.

Награда „За значителен принос за популяризиране и повишаване на имиджа на лесовъдската професия“

Д-р инж. СВЕТОЗАР МИХАЙЛОВ е роден на 31.08.1950 г. в Благоевград. Висше образование завършва през 1976 г. във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“. През 2004 г. защитава докторска дисертация в Института за гората.

През 1976 г. започва работа в ГС – Симитли, като началник на ГТУ, а от 1982 г. е зам.-директор. През 1984 – 1988 г. е зам.-директор на ГС – Благоевград, а след прекъсване от 1991 г. е гл. инженер. От 1994 г. е на работа в РУГ – Благоевград, последователно като гл. специалист, експерт по стопанисване на горите, зам.-началник, а през 2003 – 2006 г. е началник. От 2006 г. е гл. експерт в ГСС – София. През 2012 г. е гл. асистент в Колежа по туризъм – Благоевград. От 2013 до пенсионирането си в края на 2014 г. е директор на ЮЗДП – Благоевград.

Има публикации в наши и международни издания. Автор на книгата „Благоевградско лесничество – записани истории за гората и хората“.

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА е родена на 24.06.1977 г. в София. Висше образование завършва в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, специалност „Българска филология“ през 2002 г. и „Журналистика“ през 2008 година. Постъпва на работа в Редакцията на сп. „Гора“ през 2002 г. като литературен сътрудник, а впоследствие е преназначена като редактор.

За своя 19-годишен стаж в горския печат е автор на множество публикации в сп. „Гора“, сътрудник на в. „Българска гора“, редактор на специализирани книги и издания, сред които „80 години ДЛС „Витиня“, „Горите на Благоевградска област“, „Ловното стопанство на България“, „Дейци и учени от горското стопанство на България“, „85 г. Природен парк „Витоша“, „Любопитни факти за горите“.

Отговорността ни е да опазим гората и за нашите деца

Инж. СЪБИ ДИМИТРОВ е роден на 09.12.1958 г. в с. Кушла, община Златоград. През 1986 г. завършва ВЛТИ и започва работа в ГС – Златоград, последователно като лесничей, началник-участък, ст. лесничей. През 1999 – 2010 г. е директор на ДЛ/ДГС – Златоград. В продължение на две години е лесовъд на частна практика, след което през 2012 – 2014 г. е директор на ДГС – Смолян. От 2014 г. отново е директор на ДГС – Златоград. Под негово ръководство в Стопанството се из-

вършват огромни по площ и количество мероприятия по отглеждането на създадените иглолистни култури, технико-укрепителни мероприятия и противоерозионни залесявания. Стопанството е едно от най-силно пострадалите в обхвата на ЮЦДП от снеговал и снеголом през 2015 година. Под ръководството на инж. Димитров се създава стройна организация по усвояване на пострадалата от бедствието и последвалите нападения от корояди дървесина.

„Работя в системата на горите от 35 години, като съм извървял пътя от помощник-лесничей до директор. Винаги сам осъзнавал отговорността, която имаме като лесовъди, за устойчивото стопанисване на горите и запазването им за нашите деца. Започвайки работа през далечната 1986 г., основната ни задача беше отглеждането и опазването на създадените стотици хиляди декари иглолистни култури. Всичко това е огромен и тежък труд. Независимо от трудностите и благодарение на всички лесовъди, работещи в ДГС – Златоград, резултатите не закъсняват – от малки и немошни фиданки избуява гора.

За съжаление стихията не пощади труда на поколенията лесовъди и през 2015 г. снежното бедствие ни изправи пред невиждан досега проблем. Бяха засегнати хиляди декари иглолистни култури. Затворени пътища, откъснати населени места, бедстващи хора. С бързи темпове започна усвояване на снеголомната и снеговалната маса. Наличието на огромни количества прясно увредена дървесина доведе до поява и бързо разпространение на корояди.

Тук е мястото да благодаря за подкрепата на ЮЦДП, РДГ – Смолян, и ЛЗС – Пловдив, за оказаното съдействие и подкрепа в усилията ни за усвояване на пострадалата дървесина и борбата с последвалите нападения от корояди, както и на колегите лесовъди за неуморния труд и себепотраждателност.

Равносметката – над 303 000 куб. м е добитата пострадала дървесина. В освободените площи прилагаме различен подход – от една страна, се разчита на естественото възобновяване, на други места се залесява предимно с черен бор и местни широколистни видове.

Благодаря за този висок приз „Лесовъд на годината“. Той е признание не само за мен, а и за всички лесовъди в ДГС – Златоград, дали своя принос за запазване зеленото богатство за бъдещите поколения.“

Да работим заедно за авторитета на българския лесовъд

Инж. ИЛИЯ СИМЕОНОВ е роден на 08.06.1964 г. в Рудозем. През 1989 г. завършва ВЛТИ и започва работа в „Агролеспроект“ ЕАД, филиал Пловдив, като проектант и ръководител-групи. Продължава като експерт в РДГ – Пловдив, авкряна 1999 г. е назначен за директор на ДЛ – Кричим. От 2000 г. е зам.-началник на РУГ – Пловдив. През септември 2001 г. е назначен за начал-

ник на Националното управление на горите, а от септември 2007 г. е зам.-председател на Държавната агенция по горите. От 2009 г. е директор на РДГ – София. Със създаването на държавните предприятия през 2011 г. е назначен като зам.-директор на ЮЦДП – Смолян. От 2013 г. е директор на ДЛС „Тракия“ и впоследствие – експерт-контрольор в Южноцентралното държавно предприятие. През целия си трудов път се стреми към усъвършенстване на различните сфери на горския сектор. Като ръководител на централното горско ведомство стабилизира горската система и постига много добри резултати.

„Своя избор за професионално развитие съм направил преди близо 40 г., когато през 1982 г. кандидатствах във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“. До днес не съжалявам, че съм избрал тази за мен благородна професия. Имал съм щастието да се срещна и работя с добри професионалисти, от които съм се учил и съм се изградил като специалист. Работил съм на много места, заемал съм различни позиции, но винаги в работата си съм се водил от една кауза – любовта към българската гора, към нашата природа, дълбокото уважение към хората, отдадени на тази кауза.

През годините на професионално развитие съм бил свидетел или участник в няколко реформи на горскостопанската ни система, които с всичките си плюсове и минуси доведоха до сегашната организация на нашето горско стопанство. Смятам, че реформата не е приключила. За достигането на европейско, добре развито горско стопанство предстои да се извървят още стъпки, необходимо е да се анализират и преодолеят недостатъците, които съществуват в момента и са добре известни на работещите в системата на горите. Трябва заедно да положим усилия за повишаване (възстановяване) на авторитета на българските лесовъди и уважението към нашата работа.

С благодарност и признателност към колегите, които са ме номинирали и подкрепили за този висок приз, благодаря и на комисията, която е оценила скромния ми принос към нашата професия.“

◀ Благоевград

По случай Седмицата на гората в землищата на селата Осеново и Гостун, Благоевградско, бяха залесени горскоплодни фиданки, осигурени от ДГС – Места. В залесяването се включиха директорът на Горското стопанство инж. Димитър Пидов, зам.-директорът инж. Милена Петрова и кметските наместници на двете села – Георги Чепилев и Илия Белев. Дните от тази празнична седмица традиционно са посветени на масови залесявания, в които се включват хиляди хора от цялата страна.

▼ Кюстендил

Служителите на Регионалната дирекция по горите – Кюстендил, участваха в залесяване по случай Седмицата на гората, което традиционно и тази година се проведе в близост до река Банщица в града. Въпреки дъждовното време бяха залесени 25 фиданки от липа и червен дъб. В инициативата се включиха представители на Община Кюстендил и Регионалния съвет на КНСБ в града.

◀ Кресна

През 2019 г. в землището на с. Ощава, на територията на ДГС – Кресна, бяха залесени около 2 дка с фиданки от черен бор. Служителите на РДГ – Благоевград, вече трета година продължават да се грижат за фиданките (културите), като ги отглеждат (окопават), почистват нежеланата растителност и попълват загубите. 🍏

МОЯТ РАЗКАЗ

Сали Чирпанска, 14 г., Белица

Ех, де да можех само за момент сега да бъда на едно вълшебно място! На онова място, където сме само аз и птиците, където се чува всяко едно трептене на природата – приспивният шум на водата, омайните песни на летящите птици, свиренето на вятъра... Как ми се иска за секунда да усетя чистия въздух и да мога само за миг да се отпусна на тревата и да се замечтая, гледайки към небето и чувайки собственото си дишане в тази красива тишина...

Кое ли е това неземно кътче? Не се ли сецате вече? Е, това е тя – гората. Много често, когато вече съм се уморила от натовареното ежедневие, динамичните дни и всички задължения, се сецам точно за този красив пейзаж. Просто ми доставя удоволствие дори и да не съм там, да си го представя. Хубаво е, наистина е хубаво да го усетя дори и за малко. Някак си ме успокоява, кара ме да си мисля само за хубави неща и да оставя проблемите настрана. Така ми действа гората, може би затова съм толкова привързана към нея и толкова често ми се иска да отида там. Или просто това е величествената сила на природата – цялата тази чистота, натуралност, красота... Колкото и нормално да е, на мен понякога ми изглежда нереално. Не е ли омагьосващо? Само като се вгледате в далечината от някоя висока поляна или планински връх, не е ли зашеметяваща тази неземна красота с всичките си форми и цветове? И цяла книга не би ми стигнала, за да опиша какво чувствам, докато съм в гората, като я гледам... Уникално е, някак си величествено и като че ли въображаемо.

Вднешния свят всеки е много натоварен, напрегнат, все бърза за някъде и е заровен в работата си. Точно в тези моменти забравяме колко важно е да мислим за себе си. Смятам, че за един човек спокойствието е много важно. Всеки има нужда да разпусне и да си почине. Е, колкото и да мисля, няма да измисля по-хубаво място за тази цел от гората. Какво повече

ви трябва от това да стоите на красива и тиха поляна, обградени от природата! Страхотно е да можете да съберете мислите си, да уравновесите емоциите си и да забравите за всичко за момент. Не мога да си го обясня, сигурно има някаква сила, която ме кара да се чувствам като нов човек само като усетя горската тишина... Няма нищо по-чисто от природата.

Има толкова много примери, с които мога да докажа, че в каквато и ситуация да се намираме, гората винаги остава непоклатима, зелена, красива и е начин за спасение.

Няма как да не вмъкна и темата за настъпилата пандемия от коронавирус в България. Целият свят е зависим от вируса, много хора се страхуват, появили се толкова негативни неща, свързани с него! И някак си, може би незабелязано, гората пак се отличава, тя не е зависима от този проблем и е място, на което можете да отидете и да сте в безопасност. Дори и в този случай гората е помощник.

Това е много хубаво, ако го осъзнаете, но определено е само един от множеството примери, в които гората преодолява всичко. Но не само в това положение гората винаги е била, е и ще бъде уникално място, където уж всичко е реално, но някак си ви отдалечава от реалността и проблемите и ви отнася в друг вълшебен свят, като в приказките – нереален, перфектен, уникален. Неслучайно има хиляди песни, картини, приказки и още много други произведения на изкуството, показващи, олицетворяващи, описващи и поставящи акцент върху природата и гората. Гората заедно с всичките си чудеса, вековните дървета и красивите зелени гледки. Гората като символ на величественост, чистота, любов и реалност.

Забелязала съм, че е модерно, когато описваме нещо, да се опитаме да го направим само с една дума. За мен в случая ще е действително трудно да опиша гората с една дума. Но може би бих избрала една, според мен подходяща дума – вдъхновение. Моето вдъхновение.

Това е моят разказ за гората. Както казах, не бих успяла да събера всичките си мисли за нея дори в книга. Тя е уникална сама по себе си и винаги ще продължава да съществува като нещо велико, винаги ще успява да бъде не само моето вдъхновение за много от нещата, които правя, но и на много други хора, ценители на гората и нейния свят. 🌿

Инж. РОСЕН РАЙЧЕВ е бакалавър по горско стопанство и магистър по лесоустройство в ЛТУ. Магистър е по счетоводство и контрол във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. От 2006 г. последователно е главен експерт в отдел „Вътрешен контрол“ в Националното управление по горите, главен експерт в звено „Инспекторат“ в Държавната агенция по горите, главен експерт и началник на отдел „Контрол на дейностите в горските територии и недържавни гори“ в Изпълнителната агенция по горите. От декември 2019 г. е директор на дирекция „Контрол по опазване на горските територии и ловно стопанство“.

”

**ОТЧИТАМЕ ЯСНА
ТЕНДЕНЦИЯ ЗА
НАМАЛЯВАНЕ
НА ОБЕМА НА
УСТАНОВЕНАТА
ДЪРВЕСИНА,
ПРЕДМЕТ НА
НЕЗАКОННА
СЕЧ И/ИЛИ
НЕРЕГЛАМЕНТИРАНИ
РАЗПОРЕДИТЕЛНИ
ДЕЙСТВИЯ.**

“

Резултати от осъществения през 2020 г. контрол от ИАГ и нейните структури

✓ **Основни насоки за дейност през 2021 година**

Разпространението на COVID-19, обявеното извънредно положение/обстановка и въведените мерки за овладяване на заразата засегнаха дейността на редица сектори, в това число и горския. Още в края на първото тримесечие на 2020 г. бе отчетено намаляване на добива, транспорта, преработката и търговията с дървесина и продукти от дървесина, което се запази до края на 2020 година.

Предвид опита си от предходни години с икономически сътресения и независимо от въведените ограничения (КПП, забрани за струпване на хора и изпълнение на въведени противоепидемични мерки) служителите от Изпълнителната агенция по горите и регионалните дирекции по горите изпълняваха отговорно своите контролни задължения. В резултат на дейността им бяха извършени общо 253 478 проверки, което представлява увеличаване с 4 %, или 10 241 повече спрямо броя на извършените проверки през предходната 2019 година. Проверени са 30 242 обекта за добив на дървесина, 21 784 обекта по чл. 206 от ЗГ, 87 216 превозни средства, 52 918 ловци, 13 966 риболовци и 47 354 други физически лица.

Назначените служители за опазване на горските територии към държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ и техните териториални поделения, в общински горски структури, в горски сдружения и други собственици на гори са извършили общо 264 876 проверки, което представлява намаляване с над 10 %, или с 31 074 по-малко, спрямо 2019 година. Обект на проверки са били 62 418 обекта за добив на дървесина, 56 595 превозни средства, 126 355 ловци, 109 риболовци и 22 397 други физически лица.

Видно е, че независимо от увеличението на дейност на ИАГ и нейните структури, общият брой на извършените проверки през 2020 г. намалява с 17 833 (3.3 %) спрямо осъществените през 2019 година.

В резултат на общата дейност на всички ангажирани институции и лица през

2020 г. са установени 16 852 нарушения (с 10 повече от 2019 г.), от които 8037 (48 %) са констатирани от Изпълнителната агенция по горите и регионалните дирекции по горите.

През 2020 г. са съставени общо 10 928 акта за установяване на административно нарушение (АУАН), от които от служители на ИАГ и РДГ – 4978. По Закона за горите техният брой е 10 551, по Закона за лова и опазване на дивеча – 213, по Закона за рибарството и аквакултурите – 145, по Закона за лечебните растения и Закона за биологичното разнообразие – 19.

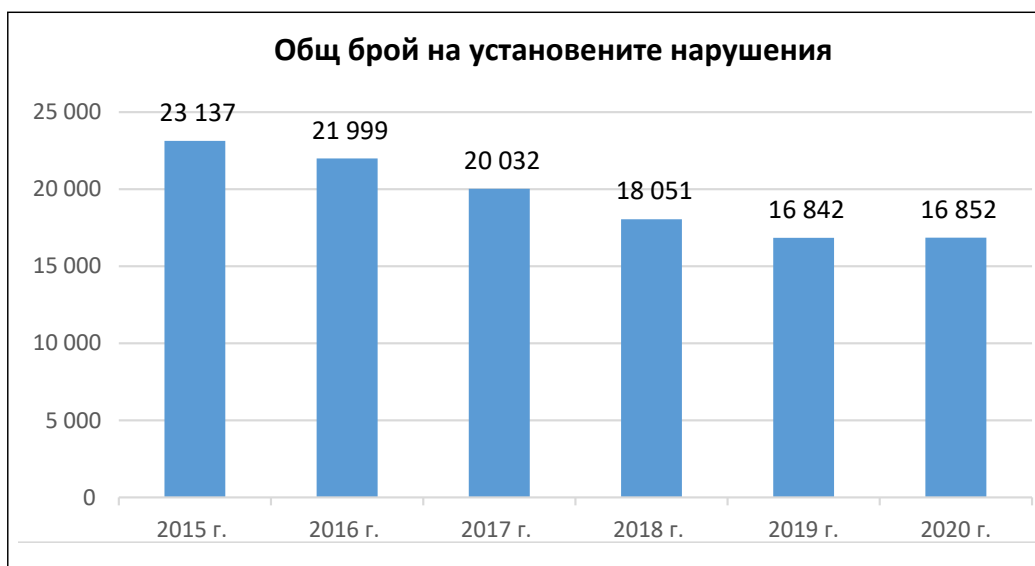
Броят на установените нарушения, на които извършителят не е установен, намаляват от 2647 през 2019 г. на 2364 през 2020 година. Лицата с функции по опазване на горските територии са установили 86 %, или 2041, от нарушенията с неизвестен извършител, което е около 23 % от общо установените нарушения от лицата с функции по опазване.

От съставените 10 928 акта за установяване на административно нарушение 4790 са от служители в РДГ (средно по 13.8 акта на служител), 5269 са от служители в ДГС/ДЛС (средно по 2.9 акта на служител), 629 са от служители на общините (средно по 0.9 акта на служител), 52 са от лица на частна лесовъдска практика, 188 са от екипите към Изпълнителната агенция по горите (средно по 45 акта на служител).

Вследствие на проведената цифровизация при издаване на разрешителните за сеч и превозните билети, въведеното постоянно видеонаблюдение на входовете и изходите на обектите по чл. 206 от ЗГ, монтирането на GPS системи с предоставен онлайн достъп до данните за движението на автомобилите отчитаме ясна тенденция за намаляване на обема на установената дървесина, предмет на незаконна сеч и/или нерегламентирани разпоредителни действия.

През 2020 г. с АУАН и констативни протоколи е установена общо добита незаконна дървесина и разпоредителни

Общ брой на установените нарушения

действия с дървесина с неустановен произход в размер на 16 796 плътни кубически метра, което е с 1655 м³ по-малко от 2019 година.

Считаме, че добрите резултати са и вследствие на осигурения публичен достъп чрез интернет сайта на ИАГ до данните за извършваните дейности в горските територии и активната подкрепа на обществеността, която при съмнения за извършване на нерегламентирани действия сигнализира на тел. 112. По този начин своевременно подадените сигнали достигат до най-близкия екип за извършване на проверка, което в голяма степен допринася за преустановяване на нарушенията и установяване на фактическите им извършители.

Задържани вещи, предмет и средство за извършване на нарушението:

- фасонирана дървесина – 63 м³;
- обла строителна дървесина – 710 м³;
- дърва – 9419 пр. м³;
- недървесни горски продукти – 2683 кг;
- моторни превозни средства – 413;
- коне - 91, каруци – 684;
- моторни триони – 371;
- други инструменти за дърводобив – 117;
- незаконно оръжие – 3, законно оръжие – 26, други ловни уреди и боеприпаси – 162;
- лодки – 1, мрежи – 8 (94 м), други риболовни уреди – 22;
- едър дивеч – 31, дребен дивеч – 6 бр., дивечово месо – 81 килограма.

През 2020 г. са влезли в сила 6099 наказателни постановления, с които са наложени парични санкции и глоби в размер на 1 067 700 лева. Събрани са 246 267.50 лв., което представлява 23.07 % събираемост. От продажби на задържани вещи през 2020 г. са реализирани приходи в размер на 92 931 лв., което е с 96 308 лв. по-малко от 2019 година.

В РДГ е постъпила информация за 26 издадени присъди, покриващи състава на чл. 235 и 237 от Наказателния кодекс. През 2020 г. срещу РДГ са заведени общо 47 дела по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, от които 24 са потвърдени и дирекциите са осъдени да заплатят обезщетения в размер на 45 890.86 лв. и разноски по дела в размер на 7341 лева.

И през 2020 г. продължи активното сътрудничество на Изпълнителната агенция по горите с институциите, ангажирани с предотвратяване и разкриване на незаконните посегателства срещу горите и дивеча. В резултат на сключените споразумения за сътрудничество и взаимодействие и годишния план на МВР за противодействие на престъпността и закононарушенията, свързани с горските, дивечовите и рибните ресурси, през 2020 г. са извършени общо 16 932 съвместни проверки, което е с 5885 повече от 2019 година. Проверени са 840 обекта по чл. 206 от ЗГ, 229 обекта за добив на дървесина, 2105 МПС, 11 192 ловци, 20 риболовци и 2546 физически лица. Традиционно голям ефект имат извършените

съвместни акции с Главна дирекция „Жандармерия“, като през 2020 г. такива бяха реализирани основно на територията на Районните дирекции по горите в Берковица, София, Бургас и Варна.

През изминалата година отчитаме намаляване на числеността на горските инспектори до 372 – при 382 през 2019 година. Намаляване се отчита и в броя на лицата с функции по опазване на горските те-

ритории, назначени в държавните предприятия и техните териториални поделения – броят им е 2386, с 18 по-малко, и лицата за опазване на горските територии – общинска собственост – броят им е 344, с трима по-малко в сравнение с 2019 година.

Една от причините за намаляване на броя на служителите, изпълняващи функции по контрол, и служителите и собствениците, свързани с опазване на горските територии, е и естеството на дейността – чести конфликтни ситуации и неединични случаи на заплахи и посегателства. Като по-сериозни посегателства могат да бъдат посочени случаите с нанесена лека телесна повреда на горски стражар от ДГС – Варна, заплахата с късо нарезно огнестрелно оръжие срещу горски инспектор от РДГ – София, заплахата с моторен трион срещу служители от РДГ – Ловеч. Въведена е практика във всички случаи на заплахи и посегателства да бъдат уведомявани компетентните органи, като в отделни случаи има постановени и осъдителни присъди.

През изминалата година Изпълнителната агенция по горите за пръв път бе поканена и участва активно при провеждането на международни операции, под ръководството на Генералния секретариат на Интерпол, целящи предприемане на общи действия в Европейския съюз срещу нелегалния дърводобив и транспортирането на незаконно добита дървесина и пресичане на нелегалната търговия с диви жи-

вотни и растения. В хода на операциите бе подобро взаимодействие между ИАГ, Агенция „Митници“, Главна дирекция „Гранична полиция“, МОСВ, МВР, като приносът на Изпълнителната агенция по горите за постигане на поставените цели бе оценен високо.

Анализирана бе дейността на регионалните дирекции по горите по планиране, извършване, отчитане и контрол на дейността на горските инспектори. За отстраняване на установени слабости бяха дадени указания, целящи подобряване на планирането и осигуряване на периодичен вътрешен контрол. Създаденият нов ред и приоритизирането на дейността бяха включени в представените ежемесечни доклади. Приоритизирана бе и дейността, свързана с анализиране и извършване на проверки на дейността по опазване на лицата по чл. 188 от ЗГ, както и за съвместните действия с ангажираните институции в районите с концентрация на нарушенията, системните нарушители и общественозначимите горски територии.

Подоброено бе взаимодействието с неправителствените организации, като съвместно с WWF – България, бе въведено мобилно приложение – платформа, за подаване на сигнали, които се обработват от центъра на ИАГ към тел. 112 за извършване на съвременни проверки.

За информиране на лицата от малките населени места, които използват дърва за огрев, от ИАГ бяха изработени и разпространени 5000 брошури и допълнително още 5000 плаката съвместно с WWF – България.

През 2020 г. основните предпоставки за извършване на нарушения и незаконни действия са:

- Демографски и икономически изостанали райони с високо ниво на безработица.

- Недостатъчна ефективност на административнонаказателните разпоредби.

- Занижен контрол при извършване на дърводобивната дейност и транспорта на дървесина от страна на собствениците на горски територии и регистрираните в публичния регистър на ИАГ лесовъди.

- Натовареност на лицата и служителите с функции по опазване на горите с дейности, различни от опазването им.

- Недостатъчен брой лица с висше лесовъдско образование, които да са заети с контролната дейност.

- Недостатъчна численост на персонала, зает с контрола и опазването на горските територии.

- Неангажираност от страна на собствениците за опазване на горските им територии – основно общини и физически лица.

- Липса на служебна техника, с която да бъде извършено задържането на вещите, предмет на нарушенията, и средствата, послужили за тяхното извършване – особено необходима при задържането на коне.

- Незадоволителна събираемост на влезлите в сила наказателни постановления, което създава чувство на безнаказаност у нарушителите.

- Почистване на земеделски земи от храстова и дървесна растителност, при което се навлиза в горски територии.

Във връзка с резултатите и отчетените тенденции през 2020 г. за подобряване на дейността по контрола през 2021 г. от страна на ИАГ са планирани следните дейности:

- Засилване на осъществявания контрол по утвърждаване на мероприятията, извеждане на сечите и освидетелстване на сечищата.

- Подобряване на контрола и активизиране на дейността на свързаните с опазването на горските територии лица и служители.

- Извършване на по-голям брой проверки с други институции и кръстосани проверки.

- Активни действия с участието на всички заинтересовани институции в местата с концентрация на нарушения.

- Подобряване на взаимодействието с неправителствените организации, ангажираните институции и местното население.

- Извършване на анализ на условията и предпоставките за незаконно ловуване. Определяне на дългосрочни и краткосрочни цели и действия за противодействие на браконьерството и тяхното изпълнение.

- Повишаване на капацитета на служителите по контрола.

- Поддържане и надграждане на информационната система на Изпълнителната агенция по горите.

- Оптимизиране и актуализиране на нормативната уредба.

Д-р инж. **СТОЯН СТОЯНОВ** е завършил Лесотехническият университет, специалност „Горско стопанство“, през 1995 година. От 1997 г. е преподавател в катедра „Ловно стопанство“ на ЛТУ, а от 2003 г. е главен асистент. През 2013 г. защитава докторска дисертация на тема „Проучвания върху популационната екология на чакал в България“. Научните му интереси са в областта на екологията на ловната фауна, популационната екология на хищниците и приложението на математически методи и модели в екологичните изследвания.

”

ИНТЕРЕСЪТ КЪМ ВЪЛКА В БЪЛГАРИЯ ЛИЧИ ОТ СЪХРАНЕНИТЕ ДАННИ ЗА УБИТИ ВЪЛЦИ ЗА ПОВЕЧЕ ОТ 120 ГОДИНИ. ТОВА Е ЕДИНСТВЕНИЯТ ВИД, ЗА КОЙТО В БЪЛГАРИЯ ИМА СРАВНИТЕЛНО ТОЧНИ ОФИЦИАЛНИ ДАННИ ЗА ТОЛКОВА ДЪЛЪГ ПЕРИОД.

“

Хищниците

✓ **В България сме успели да съхраним едрите си хищници и трябва да сме горди с това. У нас никога не са били изстребени мечката и вълкът**

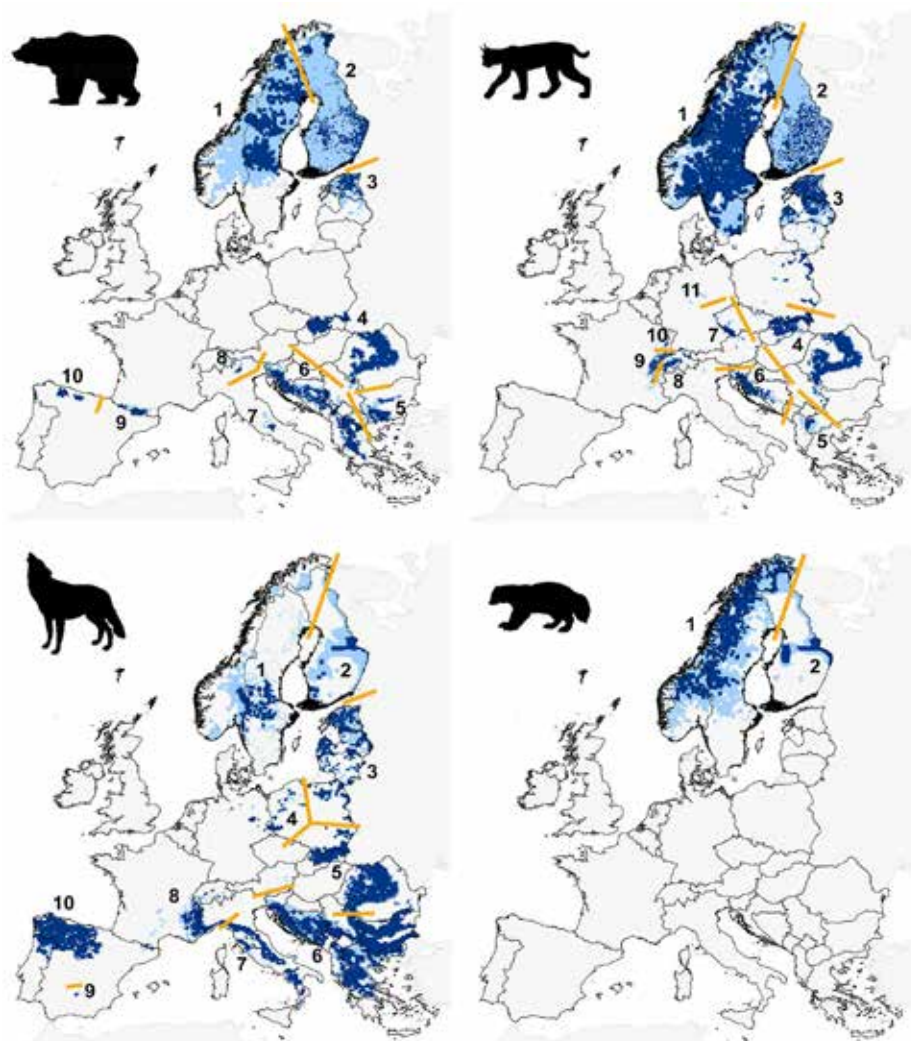
Хищниците винаги са били възприемани от хората с враждебност и страх. Има дълбоко вкоренена неприязън към тях в човешката култура и история заради негативното им влияние върху живота на хората. Още от най-ранното развитие на човешкото общество те са представлявали конкуренти в лова, заплаха за домашните животни, а някои едри хищници дори са застрашавали живота на хората. В модерното ни общество съвместното съжителство с тях и опазването им е предизвикателство. Числеността на много от едрите хищници е била намалена значително и съвременното им съществуване е свързано с много емоционални, политически и социално-икономически аспекти (Ripley et al., 2014; Chapron & López-Bao, 2014).

Едрите хищници имат нужда от големи индивидуални територии за съществуването си и живеят при ниска плътност на популациите (Gittleman et al., 2001). Това поставя въпроса има ли достатъчно място за съществуването на жизнеспособни и екологично функционални популации на хищници в съвременния пренаселен свят при свръхконсумацията на природни ресурси от нарастващото население на земята (Packer et al., 2013). Съществуват два основни модела за опазване на едрите хищници. Единият залага на опазването им в управляеми защитени територии или в обширни отдалечени и ненаселени райони на земното кълбо, т.е. на разделянето им от хората. Той произлиза от практиката на Северна Америка и е възприет също в много страни на Южна Америка, Азия и Африка. Вероятно този подход се е наложил заради съществуващата в миналото политика на изстребване на едрите хищници. Алтернативният модел е съвместното съществуване на хищниците с хората в доминирана от човешкото присъствие среда (Chapron et al., 2014). Успехът на този модел е считан за невъзможен заради конфликта човек – хищник, щетите, които нанасят хищниците на домашните животни и дивеча и негативното им възприемане от хората (Phalan et al., 2011). В Европа обаче моделът за съвместно съжителство на практика е осъществен. Въпреки че в Западна Европа едрите хищници са изстребени отдавна, в Скандинавските страни, Източна Европа и Средиземноморието съвместното съжителство с едрите хищници е факт.

Кафявата мечка се среща в 22 европейски страни върху 485 400 km² и се разделя

на 10 популации, които се считат за местни (Chapron et al., 2014). **Рисът** се среща в 23 страни върху 813 400 km² и се разделя на 11 популации, 5 от които са местни. Вълкът днес обитава 798 300 km² в 28 европейски страни, с общо 10 местни популации (Chapron et al., 2014). Поне три вида едри хищници се срещат едновременно върху 593 800 km² в Европа (фиг. 1). Европейският континент приютава няколко големи и стабилни популации на едри хищници, наброяващи няколко хиляди индивиди, много средноголеми увеличаващи се популации от по няколко десетки индивиди и няколко малки популации от няколко десетки индивиди, които намаляват. Интересно е, че никоя от големите и средноголемите популации не е намаляваща (Chapron et al., 2014). Кафявата мечка е най-многобройният едър хищник в Европа, наброяващ около 17 000 индивиди, като всички 10 големи популации на този хищник са стабилни или увеличаващи се. **Вълкът** наброява около 12 000 индивиди на европейския континент и с изключение на Иберийския полуостров всички негови популации в Европа са стабилни и увеличаващи се. Той се адаптира най-добре към местообитанията с висока плътност на населението в сравнение с всички други едри хищници. Общата численост на риса в Европа се оценява на близо 9000 (Chapron et al., 2014).

Въпреки че едрите хищници избягват гъстонаселените с хора райони, те показват способност да се завръщат в териториите, доминирани от човешко присъствие, във фрагментирани местообитания в близост до големите градове, откритите територии с мозаечно разпокъсани горски

Фиг. 1. Разпространение на едрите хищници в Европа през 2011 година. Кафява мечка (горе вляво), рис (горе вдясно), вълк (долу вляво) и росомаха (долу вдясно). Тъмно-синият цвят показва областите, които се обитават постоянно, а светлосиният – области на спорадична поява. Номерирани са различните популации. Оранжевите линии показват границите между популациите (по Chapron et al., 2014)

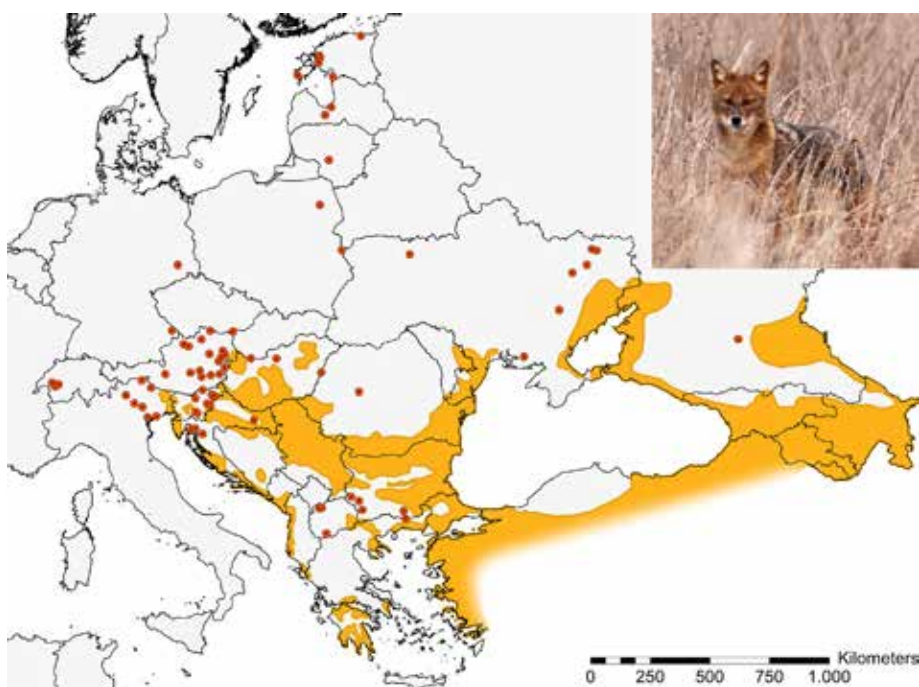
комплекси и дори в земеделските площи. Въсъщност друг модел на съществуване на едрите хищници не е възможен в Европа, тъй като нашият континент е по-гъсто населен и няма огромни територии, отдалечени от населените места. Въпреки по-високата гъстота на населението в Европа в сравнение със САЩ например, едрите хищници на европейския континент са с по-висока плътност. Вълците в Европа са два пъти повече, отколкото в САЩ, въпреки два пъти по-малката територия.

Заслужава внимание и разпространението на други два вида хищници в Европа – чакалът и лисицата. Тези средноголеми хищници не са редки или застрашени и имат голямо стопанско, екологично и здравно значение. **Лисицата** е хищникът с най-голям ареал в света, който об-

хваща 70 млн. km² в северното полукълбо, Европа, Азия и Северна Америка (Hoffmann & Sillero-Zubiri, 2021). Интродуцирана е в Австралия и Нова Зеландия. Този изключително успешен хищник се адаптира добре във всички местообитания, включително в големите градове, и е пластичен по отношение на вида на храната, която включва безгръбначни животни, птици, дребни бозайници, плодове и мърша. Тя успешно се приспособява към присъствието на хората и дори е зависима от тях в някои райони. Плътността ѝ варира от 25 лисици на 1000 km² в Англия до 30 лисици на 1 km² в Шотландия, при изобилие на хранителни ресурси в близост до населените места. В селските райони на Швейцария достига плътност до 3 лисици на 1 km², а в Онтарио, Канада – до 1 индивид

на 1 km² (Sillero-Zubiri, 2009). Плътността на лисиците е от изключително значение за превенцията на някои зоонози. Счита се, че за ограничаване на разпространението на беса в природата числеността на лисиците трябва да се ограничи до 1–2 двойки на 10 km². Почти навсякъде в ареала си лисицата е третирана като вредител и е обект на лов.

Чакалът е един от най-широко разпространените хищници и се среща в много райони на Европа и Азия (Jhala & Moehlman, 2004; Arnold et al., 2012; Hoffmann et al., 2018; Moehlman & Hayssen, 2018; Spassov & Acosta-Pankov, 2019). От средата на 80-те години той увеличава своето разпространение и численост в Европа и днес е широко разпространен в Югоизточна Азия, Близкия Изток, Югоизточна и Централна Европа, където се среща в разнообразни местообитания, от полупустини и пасища до горски и селскостопански територии, среща се и в близост до населените места (Jhala & Moehlman, 2004; Šálek et al., 2014; Koepfli et al., 2015; Trouwborst et al., 2015). Експанзията на чакала в Европа в последните две десетилетия е много бърза и все още продължава. Днес видът се среща в 33 европейски страни (фиг. 2) и разпространението му достигна до Австрия, Швейцария, Германия, Полша, Чехия, Словакия, Дания, Холандия, Франция, Литва, Латвия и Естония (Pyšková et al., 2016; Křofel et al., 2017; Potočník et al., 2019; Hatlauf et al., 2021). Това разширяване на ареала му в наши дни не е ново явление. Още в края на XIX в., а и преди това се съобщава за наличието на чакали в Унгария, Словакия, Словения, Хърватия, в географската област Далмация, Северна Македония, Черна гора, Гърция, Румъния и в някои други европейски страни. Не е известно обаче кога точно чакалът се е появил в Европа (Hosey, 1982; Spassov, 1989; Demeter & Spassov, 1993; Sommer & Benecke, 2005; Lapini et al., 2011; Spassov & Acosta-Pankov, 2019). Смята се, че е проникнал на Балканите през Холоцена, преди около 10 000 години, но е възможно да е пренесен от човека от Мала Азия едва в елинистичната епоха (Spassov, 1989). Територията на България се счита за център, от

Фиг. 2. Разпространение на чакала в Европа. Оцветените области са с постоянно присъствие на вида, а кръгчетата показват единични срещи (по Trouwborst et al., 2015)

който тръгва разпространението на чакала на европейския континент (Стоянов, 2013; Spassov & Akosta-Pankov, 2019). Продължаващото разширяване на ареала на чакала в Европа предизвиква тревога заради потенциалното му въздействие върху домашните животни и дивеча, както и възможността да пренася болести (Rutkowski et al., 2015; Ćirović et al., 2016).

Все още няма ясна политика в Европа по отношение на управлението и контрола на популацията на чакала поради липсата на достатъчно данни за неговото разпространение в миналото и неясния му произход в Европа (Trouwborst et al., 2015). Това затруднява определянето на неговия статус в повечето европейски страни. Чакалът е ловен обект в България, Румъния, Сърбия, Косово, Хърватия, Босна и Херцеговина, Черна Гора, Словения, Словакия, Унгария, част от провинциите на Австрия, Украйна, Литва, Латвия и в някои области на Турция. Строго защитен вид е в Албания, Северна Македония, Швейцария, Италия, Германия и Полша. Не е защитен в Гърция, Чехия, Беларус, Естония и Молдова (Trouwborst et al., 2015). Не е установен статусът на вида в Лихтенщайн, Франция, Холандия, Финландия и Дания, където той се появи съвсем наскоро (Natlauf et al., 2021).

В България сме успели да съхраним едрите си хищници и трябва да сме горди с това.

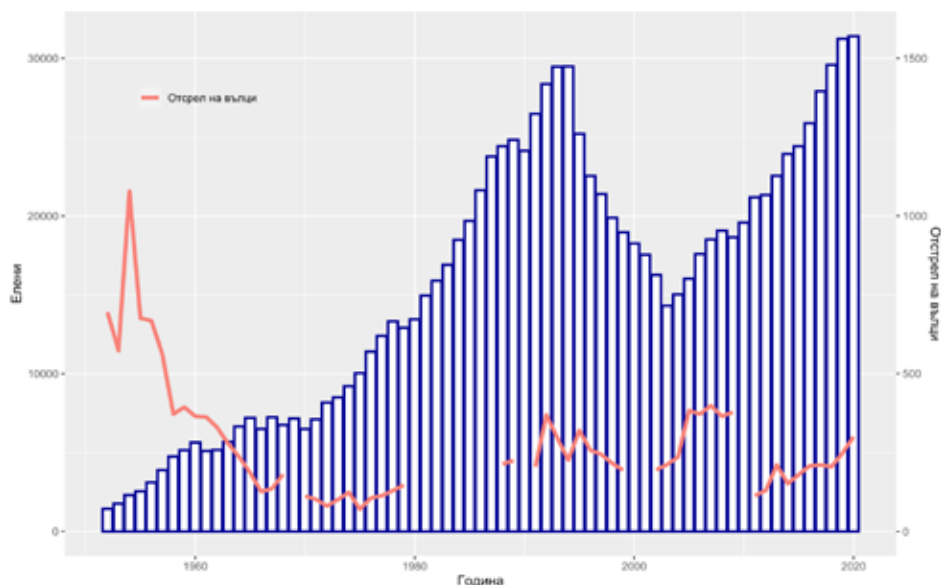
У нас никога не са били изтребени мечката и вълкът. Днес те имат стабилни популации в нашата страна, които се увеличават. Постепенно, макар и бавно, в България се завръща рисът. Популацията на мечката се оценява на около 530 – 590 индивида, но тази оценка е базирана на експертно мнение (Charpron et al., 2014). В действителност не знаем колко мечки обитават територията на нашата страна. Впечатлението е, че популацията се увеличава заради щетите и конфликтите с хора в районите с най-висока плътност. Опазването на този вид е предизвикателство и зависи от правилното управление на конфликта с човека.

Видовете хищници с най-голямо ловностопанско значение в България са вълкът, чакалът и лисицата. Ролята на един хищник както от екологична, така и от стопанска гледна точка се определя от неговото разпространение и численост.

Вълкът е разрешен за лов у нас целогодишно. България е една от малкото страни в Европа с най-либерален режим за лов на вълци. Единствените точни сведения за числеността на вълка у нас са данните за отстрела. Интересът към вълка в България личи от съхранените дан-

ни за убити вълци за повече от 120 години, през които е бил преследван с различни начини, методи и средства. Всъщност това е единственият вид, за който в България има сравнително пълни и точни официални данни за толкова дълъг период. Най-голям брой вълци са били убивани в края на XIX в., като през 1895 и 1896 г. са съответно 1300 и 1650 индивида. В средата на XX в., между 1950 и 1955 г., са убивани около 600 – 800 вълка, а само през 1954 г. са убити 1050 (Mihaylov & Stoyanov, 2012). След забраната за използване на отрови в средата на 50-те години броят на убитите вълци значително намалява. Редуцирана е значително и тяхната численост. Безспорно е обаче, че числеността на вълка зависи от запасите на дивите чифтокопитни, които са основните му жертви от дивеча (фиг. 3). Тенденциите в отстрела на вълци следват много точно динамиката на запасите на благородния елен, сърната и дивата свиня. Ако приемем, че възрастовата структура на популацията на вълка е сходна с установената в Русия (Бибиков, 1985), популацията му е стабилна в последните 10 години и че голяма част от смъртността се дължи на лова, то при отстрел около 200 – 300 вълка годишно числеността му у нас варира от 700 до 1100, което означава плътност около 2 индивида на 100 km² (Стоянов, 2005). Това е една от най-високите плътности в ареала на вълка. По-ниският отстрел за последните 10 години се дължи вероятно на промяната в начина на отчитане, както и на отпадането на премията за отстрелян вълк, което се отразява на регистрацията на всички отстреляни животни. Тенденцията в отстрела обаче се запазва възходяща.

Оценката на щетите, които вълкът може да причини на дивеча, зависи и от това с какво се храни. Вълкът е типичен хищник. Качественият състав на храната му е много широк, но почти в целия му ареал основна храна са дивите и домашни копитни животни (фиг. 4). На следващо място са зайците. Мишевидните гризачи и дребните бозайници съставляват от 2 – 3 до 10 % от менюто му в зависимост от обилието им в природата. Мършата също заема съществен

Фиг. 3. Динамика в числеността на вълка и благородния елен

дяд в храната на вълка. Птиците и другите гръбначни животни имат второстепенно значение.

По-важна за ловното стопанство е ролята на вълка като регулатор на числеността на едрия дивеч. Оценките са твърде противоречиви. Безспорен е фактът, че вълкът унищожава диви чифтокопитни животни. Много проучвания обаче сочат, че главните му жертви са слаби, болни, ранени, изоставани в развитието си млади или престарели индивиди. Това определя важната екологична роля на хищника като естествен регулатор на числеността на копитните видове дивеч и за поддържане на добро състояние на популациите им. От друга страна, много проучвания представят убедителни факти, потвърждаващи, че вълците не проявяват никаква избирателност и убиват напълно здрави животни, намиращи се в разцвета на силите си. Очевидно се сблъскваме с две противоположни гледни точки. Защитниците на всяка от двете тези разполагат с достатъчно убедителни доказателства. Противоречие обаче има само на пръв поглед. И двете тези могат да бъдат защитени. Всичко зависи от времето, условията, състоянието на популациите на вълка и на жертвата.

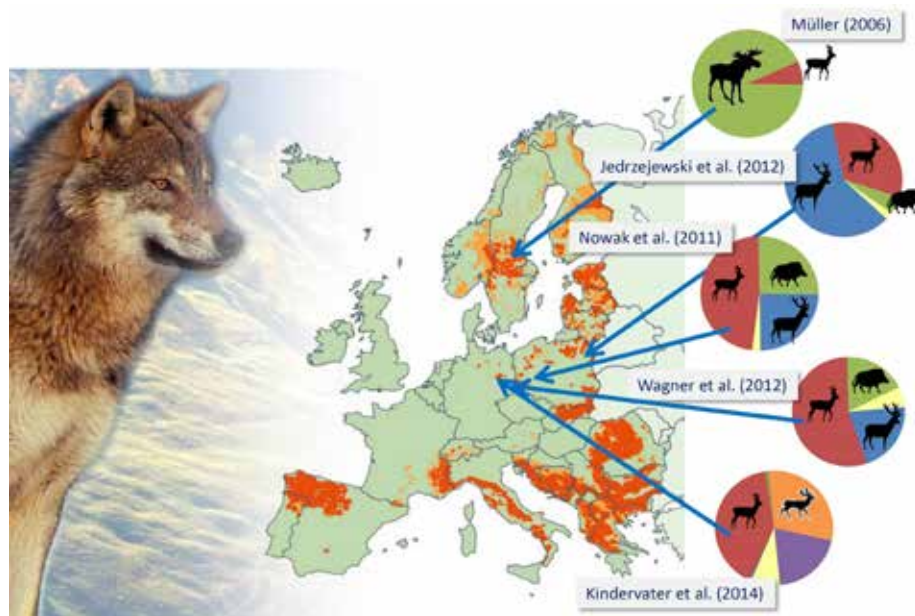
Трябва ли да съхраним вълка в България? След всичко казано дотук става ясно, че вълкът има своето важно място в природата. Този хищник е уникален като поведение и екологични особености. За нашите географски ширини той остава

„най-интелигентният“ хищник, специализиран в лова на копитни животни. Неговата регулираща роля е извън всяко съмнение. От друга страна, ловът на вълци е изключително интересен и е истинско предизвикателство за всеки ловец. Спорният въпрос е как да съхраним вълка? Дали да го защитим строго на цялата територия на страната, както е в много европейски държави, или да регулираме разумно неговата численост? Вълкът у нас се намира в една нарушена природна среда, при активно антропогенно въздействие както върху неговите местообитания, така и върху самия хищник и неговите жертви – копитните. Щетите от хищничеството му

са неприемливи особено в интензивните ловни стопанства. Ясно е, че е необходимо регулиране и контрол върху числеността му. Единственият закон и цивилизован инструмент за въздействие върху популацията на вълка е ловът, при спазване на всички конвенции и директиви, но и при зачитане на регионалните особености и националните традиции (Mihaylov & Stoyanov, 2012).

Ловът на вълци у нас в повечето случаи има случаен характер. Може да се каже, че той не засяга „ядрото“ на популацията и дори не е достатъчно ефективен инструмент за регулиране на числеността. Изключително важно е обаче да се спазват забраните на Бернската конвенция, Директивата за местообитанията, Закона за лова и опазване на дивеча и Закона за биологичното разнообразие по отношение на забранените методи и средства за лов. Проучванията в САЩ показват, че контролът върху числеността на хищниците води до известно увеличаване на числеността на копитните с 8 до 13 %, но не винаги резултатите са статистически достоверни (Clark & Hebblewhite, 2021). Моделирането на демографската структура на вълка показва, че отстрелът на около 10 % при 5 % темп на растеж годишно може да доведе до желаните ефект, без риск за стабилността на популацията (Charpron et al., 2003).

(Продължава в бр. 5)

Фиг. 4. Храната на вълка в Европа (no Reinhardt, 2016)

Национална горска инвентаризация – минало, настояще, бъдеще

Д-р инж. КАЛИН КАРАФИЛОВ завършва ЛТУ през 1999 г., специалност „Горско стопанство“, магистърска степен. През 2017 г. защитава докторска дисертация и постъпва в ЛТУ като главен асистент в катедра „Лесовъдство“. Преподавател е по дисциплините „Многофункционално стопанисване на горите“, „Световно лесовъдство“, провежда упражнения по „Общо лесовъдство“. От 2002 г. е ръководител на проекти и съсобственик в „Нишава КиТ“ ООД – лицензирана фирма по ЗГ с основна дейност инвентаризация и планиране в горите и консултация.

”

В ПОСЛЕДНИТЕ ДЕСЕТИЛЕТИЯ НАРАСТВАТ НУЖДИТЕ ОТ ТОЧНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГОРИТЕ.

“

Националната горска инвентаризация (НГИ) предоставя статистически достоверни и независими данни и оценки за обширни територии – най-често отделни държави. Данните от тези инвентаризации се използват за основа на горски политики (стратегии, национални и регионални планове), както и за обмен на международно ниво във връзка с глобалните политики, свързани с климатичните промени, оценките на горите в глобален мащаб и устойчивото управление на горските ресурси. В наши дни всички държави от ЕС (без Малта и България) използват НГИ с различна периодика на повторение. Тази инвентаризация се прилага успешно и в други европейски държави – Норвегия, Сърбия, Косово, Албания.

Националната горска инвентаризация използва пробностатистически методи за получаване на безпристрастни и точни оценки на горските ресурси чрез широки масиви от данни, получени от пробни площи. Методиките на отделните НГИ се различават в пространствените и временните решения на пробния дизайн, пробностатистическия модел (от случайно до системно разпределение, еднофазни до многофазни инвентаризации), конструкциите на пробните площи (временни до постоянни, ъглови до кръгови, гранични диаметри), събраните данни и техниките на измерване.

История. Без да правим задълбочен преглед на историята на горските инвентаризации, трябва да отбележим основните периоди на развитие на инвентаризациите за големи територии, наричани с вариация в наименованията им през годините – сега познати като национални горски инвентаризации. Първите опити за статистически проучвания в горите са още в края на XIX век – през 1891 г. е описана за пръв път статистически коректна процедура за събиране на данни от кръгови пробни площи, които се използват и до днес. Според много специалисти тогава е поставено началото на горските инвентаризации, базирани на пробна статистика. Развитието и прилагането върху големи площи на инвентаризациите за горите на обширни региони в скандинавските държави започва на практика скоро след това.

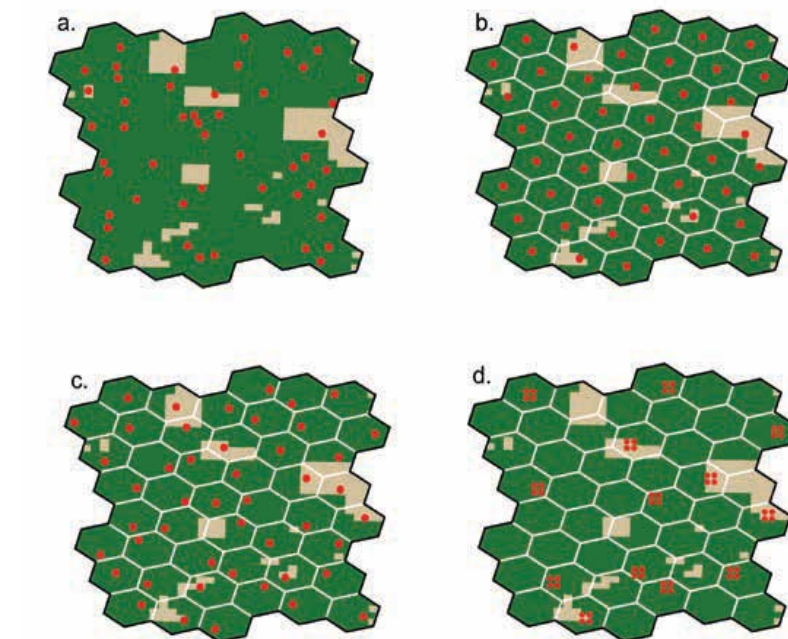
В повечето случай са били ползвани случайно избрани линии от ленти и някои от тях дори са били направени на принципа на стратификацията (Schreuder et al., 1993). Развитието на инвентаризационните концепции е било от ключова важност за започването на националните инвентаризации в горите. Норвегия (1919 г.), Финландия (1921 г.) и Швеция (1923 г.) са били първите държави в света, изпълнили национални инвентаризации. Първоначално данните са били използвани за изучаване на условията във все още непознати обширни гори, постоянните ресурси и за събиране на данни за малки пространствени единици.

След установяването на главните статистически принципи и техники едроплощните горски инвентаризации започват своето развитие и изпълнение много по-лесно и бързо. Като допълнение към споменатите скандинавски експерименти трябва да се добави и изпълнението на пробностатистически техники в горските инвентаризации в някои американски щати след 1939 г. (Schreuder et al., 1993; Shaw, 2008), както и в някои държави от тропическия пояс след 1950 г. (Loetch and Haller, 1963) и глобално от 1980 г. до днес. От гледна точка на развитието на пробностатистическите методи приносът на учените от САЩ играе важна роля. Поради обширността на горите те допринасят много за установяването на постоянните пробни площи, за развитието на непрекъснатата горска инвентаризация и много пробни техники като взимането на проби с комбиниране на постоянни и временни площи, двуфазната пробна стратификация и пробните измервания в площадки чрез метода на Битерлих. Първите инвентаризации на горите във всички американски щати са били завършени през 1962 година. От 1980 г. до днес, след приемането на нова програма, инвентаризациите се изпълняват в пет- до десетгодишни цикли (Shaw, 2008).

С развитието и приложението на статистиката като дял от математическите науки през 60-те години на XX век и нейното приложение в проучванията за горите започва и развитието на пробностатистическите методи за нуждите на НГИ (Австрия 1961 – 1970 г., Финландия 1964 – 1970 г.). Развитието се основава и

на прилагането на различни по мащаб и качество изображения, които се интегрират най-често в двуфазни дизайни на пробностатистическите оценки. Най-общо т.нар. дизайн при НГИ определя броя на етапите за проучване при дадена инвентаризация (еднофазни, двуфазни и многофазни), като отделните фази са нивата и способите за конкретизация на отделните пунктове за разполагане на пробните площи (ПП), както и в каква територия попадат (гора, територия, която не е гора, граница между гора и незалесена площ). Броят на пробните площи и техният вид (временни, постоянни, геометричната им форма и размер, единични или групови в конкретните пунктове) допълват дизайна на националната горска инвентаризация. Развитие на статистическите методи в рамките на НГИ допълва с времето и повишаващите се изисквания към точността и обхвата на получаваните данни. Развитие в дизайна през годините налага мултифазните модели, постоянните за сметка на временните пробни площи, както и кръговите ПП спрямо другите геометрични форми. Пробните измервания в самите ПП също са подчинени на статистически принципи и се разглеждат като част от дизайна и от методиките за изпълнение на националните горски инвентаризации.

През 1971 г. в България за пръв път са използвани временни пробни площи на основата на статистиката за нуждите на едроплощната инвентаризация на П. Беляков. На база варирането на запаса е бил определен общият брой на ПП и тяхното разпределение в границите на горските стопанства в Странджа планина. Използваната извадка е била системна и равномерно нанесена върху горските карти. Използвани са площадки с различен размер в зависимост от възрастта и произхода на дървесните видове. Обработката на данните е извършена по еднородни групи насаждения (стратификация). Проучването е потвърдило точността и приложността на метода за нуждите на планирането, за решаването на редица практически и научноизследователски задачи, както и за контрол върху състоянието на

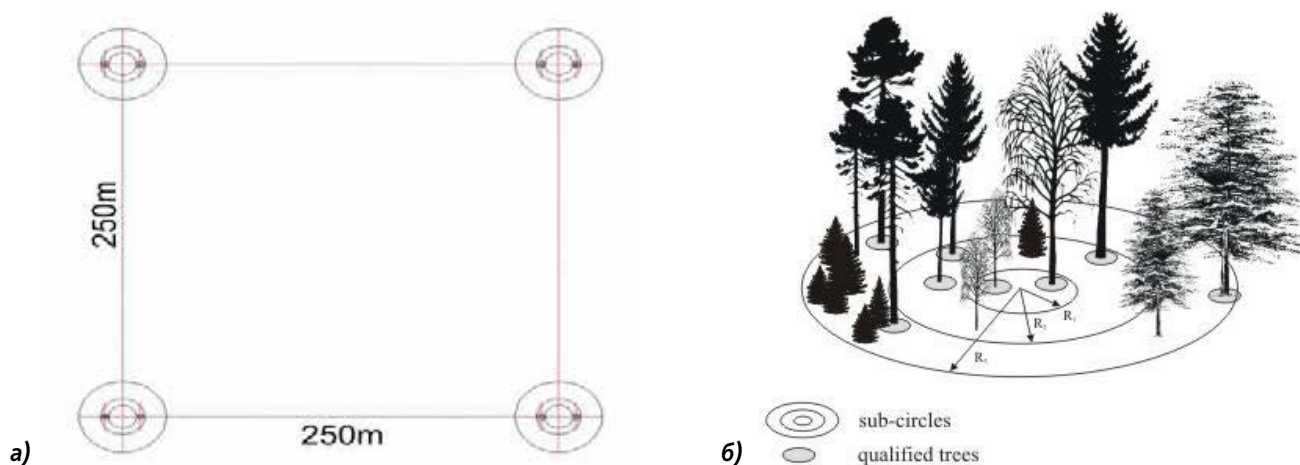
Фиг. 1. Разпределение на ПП в проста случайна извадка – (а), равномерна систематична извадка – (б), неравномерна систематична извадка – (с), неравномерна клъстерна систематична извадка – (д)

горските ресурси. През 1997 г. проф. Георги Рафаилов и колектив експериментално прилагат метода на Schmid-Haas (1993 г.) в новосформирани изборни гори на УОГС „Г. Ст. Аврамов“ – Юндол, като методът е послужил през годините за основа в конструкциите и методиките за измерване в НГИ на редица държави от Европа.

За да илюстрираме някои основни моменти от избора на дизайн и планирането на методиката за изпълнение на пробностатистическите методи, ще представим с няколко фигури основните характеристики за националната горска инвентаризация. На *фиг. 1* са показани основните видове разпределения на пунктовете, където се залагат или преизмерват ПП или групите ПП (клъстери). Зависимостите и точността, която се прогнозира с отделните дизайни, е обект на дългогодишни научни разработки и проучвания на вече проведените инвентаризации. Изборът на един или друг подход в планирането на отделните етапи и части от инвентаризациите не е произволен, а подчинен на строги математически правила и зависимости. Обобщение на свои проучвания и на редица учени преди него прави Даниел Мандаз в книгата си „Sampling techniques for forest inventories“ (2007 г.).

Често коментиран аспект на НГИ е броят на ПП за цялата инвентаризирана територия, който отчасти е важен за размера на общата грешка в окончателните резултати за всяка НГИ, но не само той е решаващ. Влияние оказва разпределението на пробните площи (единично или групирано), както и планираните измервания в рамките на отделната пробна площ. Те също се определят от зависимости, подчинени на статистиката, както и на данни от предходни проучвания (вариация, коефициент на вариация) за определени показатели на горите (запас на хектар, кръгова площ). Решаващи за избора се явяват и финансовите ресурси, които е готова да отдели всяка държава за тази инвентаризация в определен момент.

Настояще. В последните десетилетия нарастват нуждите от точна информация за горите особено в отговор на международните съглашения, свързани с промените в климата и климатичните споразумения. Международните организации като ФАО към ООН и Рамковата конвенция на ООН за изменението на климата изискват оценки за състоянието и промените в горските ресурси, за да се наблюдават измененията им, както и устойчиви горски политики и ролята им във въглеродния цикъл. Тези на-

Фиг. 2. Клъстерна пробна площ от НГИ (Румъния) – (а), единична пробна площ от НГИ (Ирландия) – (б)

растващи нужди се отразяват не само на броя на изискуемите параметри за всяка оценка, но и на нарастващата честота на изискваните доклади. Пример са докладите за оценка на световните горски ресурси на Forest Resources Assessment към FAO на всеки пет до десет години, докато тези за Рамковата конвенция на ООН за изменението на климата са ежегодни.

Много НГИ са проектирани с цикли, по-дълги от изискваните честоти на докладване. Използването на данни от тях за отговор би довело до преразглеждане на методиките им или използване на техники за прогнозиране и екстраполация на оценки, базирани на НГИ към годината на тяхното докладване. НГИ с подобни по-дълги цикли на преизмерване стават ежегодни, с по-къс цикъл или използват прогнозни модели, базирани на дистанционни техники с все по-точни изображения (сателитни, Lidar-базирани).

В държавите с дългогодишни традиции в изпълнението на НГИ и/или засилен интерес в прилагането на устойчивото и природосъобразно стопанисване на горите като Швеция, Финландия, Австрия и Швейцария инвентаризациите са интегрирани с модерни дистанционни методи за картиране на горските ресурси. Като се използват съвременните достижения в дистанционните методи, комбинирани с традиционните НГИ, се получават оценки на параметрите, характеризиращи горите на мултипространствено ниво, традиционни агрегирани статистики, полезни за националното планиране,

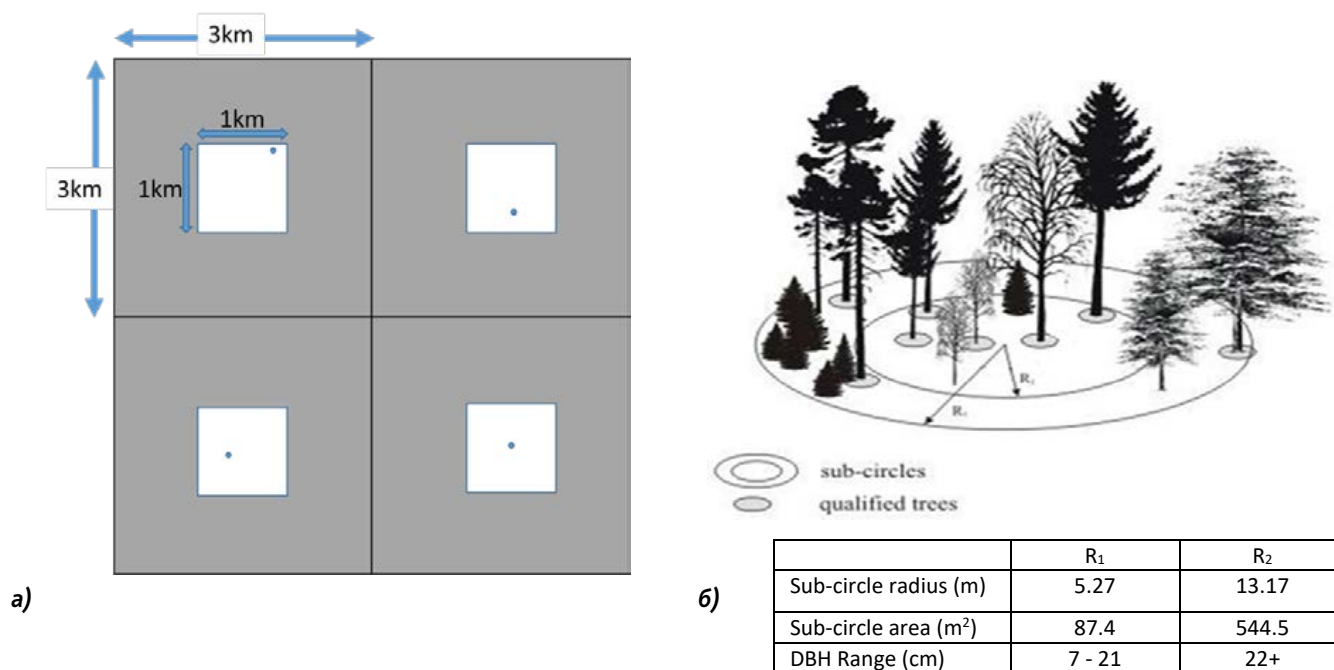
и в същото време съвместими дребноплощни оценки на параметри за поднационално планиране (области, региони) или даже на пикселно ниво данни за локалното планиране (Enhanced Forest Inventories – EFI).

През 2016 г. беше подписано споразумение между Министерството на земеделието и храните и Международната банка за възстановяване и развитие (МБВР) за предоставяне на консултантска услуга – предложение за избор на формат на систематична инвентаризация и методика за НГИ, както и за необходимия за нея софтуер. През 2017 – 2018 г. беше реализирана първата част от споразумението, изработването и приемането на методиката и персонализирането на софтуера за нея. Предложената методика беше консултирана от група международни специалисти в областта на НГИ като проф. Мандалаз, д-р Адриан Ланц и д-р Кр. Фишер в частта за дизайна и конструкцията на ПП и измерванията в тях и от д-р М. Черни – в софтуерната част (IFER – FieldMap).

Изработената методика от екипа на МБВР отговаря на съвременните изисквания и очаквания за оценка на горските ресурси. При изпълнение на първа НГИ България ще може да отговори адекватно на последните изисквания за прилагане на националните и международните споразумения относно вида и точността на предоставяните горски статистически данни към Евростат, както и към FAO, Forest Europe и LULUCF.

Предложената систематична из-

вадка и конструкция на ПП предвижда някои нови и за европейската практика на НГИ елементи. Разпределението на пунктовете за ПП предвижда класифицирането им според вида земеползване, съгласно ръководствата за докладване по инициативата LULUCF, което не бе прието при обсъжданията от експертите на МЗХГ и ИАГ. Широкото обсъждане на методиката позволи в нея да бъдат включени оценки на характеристики, които не са част от традиционната „инвентаризация по насаждения – по Наредба № 18“ (оценка на характеристики от пътната мрежа в горите, елементи от биоразнообразието). Предложеният дизайн на местоположението на ПП в зависимост от общата им гъстота позволява да се комбинират предимствата на случайната извадка (с най-голяма точност) и тази със систематично разпределение (по-малка точност, но избягваща недостатъците на случайната) и позволяваща комбинирането в двуфазна процедура (фиг. 3). Предложените гъстоти на схемата бяха между 9111 пробни площи в схема 2x2 км, 4050 пробни площи в схема 3x3 км и 2278 пробни площи в схема 4x4 км – всички задоволяващи изискваната точност (грешка в рамките на 5 % за цялата популация на данни на база запас на 1 ха). Конструкцията и праговете диаметри за измерване в отделната ПП (фиг. 3) също бяха предложени след геостатистически анализ от предоставени местни данни. Те отговарят на особеностите във видовете гори и техните характеристики у нас. В мето-

Фиг. 3. Разположение на пробна площ в мрежата с избрана гъстота – (а), и конструкция на пробна площ – (б)

диката, комбинирана с адаптирания софтуер FieldMap, беше предвидено апробирането на независими модели за изчисление на единичните дървесни обеми, получени от събраните данни, а не само по уравненията на проф. Иван Михов. Тук е мястото да споменем една обща зависимост при всички НГИ – не всички характеристики за горите са статистически зависими, т.е. ако някои (запас на 1 ха, кръгова площ, гъстота) са силно податливи на прогнозиране (статистическите им характеристики са с висока достоверност), то други (възрасти, склопеност, повреди) са много разнородни в своята популация от данни. Това е и причината при определяне и прогнозиране на дъжайна на всяка НГИ да се използват първите посочени характеристики.

Бъдеще. В очакване на т.нар. Зелена сделка на Европа и в условия на засилващ се интерес за все по-точни оценки в ежегодното докладване, свързано с мониторинга на атмосферните замърсявания и въглеродните запаси и емисии, оценките за свързания въглерод в биомасата (подземна и надземна), почвите и видовете земеползване подлагат НГИ на големи предизвикателства, на които науката и практиката в тази област трябва да отговарят.

Въпреки че има нарастваща нужда от глобално докладване за горските ресурси (MacDicken, 2015), все още

не е постигнат голям напредък в хармонизирането на НГИ на международно ниво (Vidal et al., 2008; Baker et al., 2015). Една от най-значимите инициативи в тази посока в Европа е неотдавнашното прилагане на Модела за европейската горска динамика (EFDM) за хармонизиране на прогнозите за горските ресурси до 2040 година. Въз основа на своите данни от НГИ в проекта участваха 23 държави (Vauhkonen et al., 2019). EFDM е модел, който симулира развитие на горските площи, определени от подбрани фактори (Vauhkonen и Paskalen, 2017). Горските симулационни модели все повече се ползват за симулации на динамиката на горите и оценка на въздействието от управлението им.

През годините са реализирани редица инициативи за хармонизиране на методиките и данните от НГИ на отделните държави (COST Action E43, USEWOOD FP 1001), осъществени посредством разгледаните подходи, методики за изпълнение и дизайн. Възприетите термини и дефиниции варират между европейските НГИ, отразявайки историческото им развитие като инвентаризации, и различната важност на горите за отделните държави. След посочените инициативи са разработени референтни дефиниции, благодарение на задълбочени анализи на докладите от страните

участнички и последните изисквания за данни и периодика на докладване. Съвременните дефиниции за горските характеристики отговарят на принципите за неутралност, обективност, практичност, устойчивост, приемственост и независимост от използваните техники. В резултат те са конвертируеми в глобален аспект с възможност за агрегация на международно ниво.

Пред българското горско стопанство предстои предизвикателството да бъде организирана и изпълнена първата НГИ в условия на повишени нужди от статистически точни данни за националното планиране (Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България и Стратегически план за развитие на горския сектор) и за регионалното планиране (областните планове за развитие на горските територии), а не на последно място и за отговорно докладване в посочените, приети и подписани международни споразумения и инициативи. Прилагането на националната горска инвентаризация на нивото за национална оценка и данни ще предостави статистически точни и независими данни, които биха повишили възможностите за устойчиво управление на горите у нас, позволявайки да бъдат диференцирани различните задачи и цели и чрез традиционните инвентаризация и планиране.

ГЕОРГИ Д. НАЧЕВ е роден на 6 май 1915 г. в с. Сатовча. Завършил е Горския техникум в Тетевен и Школата за ръководни кадри при Министерството на тежката промишленост. През 1953 г. е назначен за директор на Дикчанското горскопромишлено стопанство. Остава ръководител и след обединяването му със Сатовчанското горско стопанство, до 1974 година. Починал през септември 1998 година.

”

САМО ЗА 3 – 4 ГОДИНИ ВСИЧКИ СЕЧНОЗРЕЛИ ГОРИ БЯХА ДОВЕДЕНИ ДО СЪСТОЯНИЕ НА РЕДИНИ И МАЛИНАЦИ.

“

„Видях два пригърнати бука в гората.
пригърнати нежно, как либейта втар:
от корен до върха обвили се двамата –
сйотейният нийт любовний нектар.“

Иван Вазов, „Двата бука“,
из стихосбирката „В ломото на Рила“

През Величествените гори на Дикчан

✓ **Превишеното ползване от горите остави своя отпечатък**

Този стих на Иван Вазов, претворен в народна песен, ме връща 70 години назад, към величествените букови гори, към извисяващите се над тях ели и смърчове – своеобразни зелени пирамиди, и високите стъбла на белборовите насаждения, дали името на Дикчан (бел. ред.: от тур. **дикчам** – прав бор).

Някога горите на Дикчан са вдъхвали възторг и страх. Пресича ги античният път за римския град Никополис ад Нестум (бел.ред.: „Град на победата при Места“, построен на мястото на тракийското селище Александрополис от римския император Траян в чест на победата му над даките) по билото за местностите Мичища и Превала, с. Сърница за Таш боаз – сега на дъното на яз. „Васил Коларов“, по който се предполага, че са минали войските на Александър Македонски от Драма – Неврокоп за Дунав и през с. Сатовча, вр. Костадин, м. Чаирджик и оттам за Таш боаз, където се събирали два пътя за Пловдив. Между тях се намира вр. Арсъз тепе – скривалище на разбойници, обирджии, убийци, причакващи жертвите си в м. Таш капия, намираща се между местностите Чаирджик и Хановете.

По античния път са минали и войските на 9-и пехотен полк, когато на 18 октомври 1912 г., разпръсквайки турските гранични войски, се натъкнали на силна турска съпротива на вр. Костадин, североизточно от с. Сатовча. Там е паднал убит майор Никола Топалов, родом от Калоян. С отблъскването на турските войници този край е освободен от османско иго и оттогава местното население чества

официално деня на победата. В памет на освободителите и загиналите на 18 октомври хората поднасят цветя на върха, наречен днес Майоров гроб.

През 1913 г. е създадено Сатовчанското лесничейство, достигащо на юг до българо-гръцката граница, на изток – до м. Барак, на север – до билото на местностите Чаирджик, Казаня и Ранча, на запад – до реките Канина и Места. В тези граници горите са обхващали селскостопански земи и пасища на повече от 30 населени места. За лесничей на Лесничейството е назначен Иван Апостолов.

През 1925 г. започва разкрупняването на Сатовчанското лесничейство – от района са отделени горите на Дикчан. Създаден е Държавен горски участък, управляван от доспатския държавен лесничей Дончо Костов, който построява малка барака в м. Мишкин бунар и назначава горските надзиратели Каркъмов, Талпов и Ролев за охрана на горите.

През 1932 г. част от горите на Сатовчанското лесничейство е отделена и е основано Ковачевското общинско лесничейство, начело с лесничей Стаевски. През 1933 г. от Сатовчанското лесничейство е отделен северният склон на Караорман и е създадено Беслетското държавно лесничейство, оглавявано от лесничей Васил Серафимов, който поема ръководството и на Дикчанския държавен участък.

През 1937 г. е създадено Дикчанското държавно лесничейство „Княз Симеон Търновски“, на което е предаден и отдел 26, сега резерват „Конски дол“. За лесничей е назначен П. Хаджийски, който, въ-

преки трудностите по снабдяването и строителството, през 1938 г. поставя начало на залесяването, ползването и охраната на горите и дивеча. До 1940 г. горските стопанства в Дикчан и Беслет са ръководени от Чепинската районна дирекция по горите и лова, а след това – от Неврокопската районна дирекция по горите.

През 1936 г. връх Дикчан се преименува на Унден в знак на благодарност към шведския професор Остен Унден, който справедливо защитава България в спора ѝ с Гърция пред Международния съд в Хага за правото ѝ на собственост върху горите от югозападната част на Родопите.

През 1950 г. общинските гори са присъединени към държавните. Става сливане на горите на Дикчанското държавно горско стопанство и Сатовчанското общинско лесничество. За директор на Стопанството е назначен инж. Тодор Паракозов.

През 1952 г. е извършена нова реорганизация на горското стопанство – дейностите по дърводобива са отделени от тези по стопанисването на горите и на една и съща територия са създадени Дикчанското горскопромишлено стопанство и Сатовчанското горско стопанство. Дикчанското стопанство е натоварено с дърводобивната дейност и с извоза на дървесината до дървообработващите предприятия. Сатовчанското стопанство се грижи за лесокултурните и лесозащитните мероприятия, като основната му задача е да извежда маркирането на определените за сеч дървета една година предварително. Тази форма на стопанисване се оказва неуспешна, защото при извършването на дърводобива често се налага да бъдат отрязани немаркирани дървета, което води до съставянето на актове и воденето на съдебни дела. За по-малко от година се стига до сманата на четирима директори на Дикчанското горскопромишлено стопанство. Сатовчанското горско стопанство бързо навакхва с маркирането, но Дикчанското не е било подготвено да поеме голямото количество дървесина, определено за ползване. Нужно е било да бъдат

Извозване на дървени материали по дековилната линия в м. Величка река. Връщането на вагонетката се е извършвало с използването на животинска тяга (волове)

Местност Караорман, отд. 14 (до временен склад – Гроба). Смърчово дърво с диаметър 90 см. Работници (секачи) от Банско. На снимката е реж. лесничей Хаджийски (вдясно от дървото) с представител на Дирекция „Въздухоплаване“ (вляво), 1939 г.

построени жилища за работниците, обори, горски пътища до обектите.

През 1953 г., след като завърших двугодишната Школа за ръководни кадри в София, бях назначен за директор на Дикчанското горскопромишлено стопанство. След проведените през 1954 и 1955 г. национални съвещания Стопанството зае първо място по производителност в окръга и страната, а връченото от Министерски съвет знаме остана завинаги в Стопанството. Против превишеното ползване се обяви инж. Васил Серафимов – заместникпред-

Пред административната сграда на Горското стопанство в м. Мишкин кладенец – Стария Дикчан, 1939 г.

седател на Главно управление по горите, който заявил пред Министерския съвет, че годишният прираст на българската гора е 3 млн. м³ и ако бъдат взети още 2 млн. м³ от сечно-зрелите гори, общо горите могат да дадат 5 млн. м³. Ако се търсят още 2 млн. м³, те трябва да бъдат внесени от чужбина. Придружаващият го от Лесоустройството отговорил, че горите на България могат да дадат 7 млн. м³, затова инж. Васил Серафимов бе обвинен в саботаж и уволнен. Признателни лесовъди построиха чешма и издигнаха паметна плоча на защитника на българската гора инж. Васил Серафимов. Превишеното ползване от горите остави своя отпечатък, като само за 3 – 4 години всички сечнозрели гори бяха доведени до състояние на редици и малинаци. Ежегодно се беряха около 200 т малини за износ и още толкова за вътрешния пазар.

През 1960 г. дърводобивът отново се сля със стопанисването и бях определен да оглавя ръководство

на Сатовчанското стопанството. За втори път на мен се падна отговорността да поема грижата за земите със сечнозрели гори, превърнати в редици и малинаци. **Стояха за залесяване и големи площи опороели земи** около селата Слащен, Кочан и Долно Дряново. Нужно бе да се увеличи разсадопроизводствената база от 25 на 70 дка и за година да се осигури производството на около 12 – 13 млн. фиданки. Годишното ползване се запази на 80 000 м³ и се посегна на дозряващите насаждения, чакащи за сеч през следващите десетилетия. През 1960 г. бе назначен за стажант младият специалист инж. Иван Радойков. За възстановяване на сечнозрелите гори беше нужно да се вземат ръководни решения, затова се изчакваше позицията на Министерството на горите и горската промишленост.

През 1962 г. на наша отговорност започнахме изсичането на редините, унищожаването на малината и при добра почвоподготовка бе извършено залесяване на голите площи. Министерството проведе Национално съвещание по прилагане на голите сечи в иглолистните гори.

Голяма е заслугата на инж. Мако Даков за сливане на дърводобива и стопанисването. През 50-те години, когато стопанисването бе отделено от дърводобива, беше залесявано върху 500 000 дка, а след сливането на дейностите само през 1960 г. бяха залесени повече от 930 000 дка нови гори. В Сатовчанското горско стопанство годишното залесяване нарасна от 3000 дка при 80 % прихващане до 6000 дка при 95 % прихващане през 60-те години. За десетилетието бяха залесени 60 000 декара.

Част от лесоустройствената група пред барака-та, м. Аклисе, 1950 г.

На обяд пред кухнята – лесоустройствената бригада, р. Бистрица – Плетенски чаркове, 1950 г.

Плетенски чаркове и стари остатъци от тях, 1950 г.

До края на 1979 г. славата на величествените дикчански гори изчезна. По оголените площи около селата Слащен, Кочан и Долно Дряново растяха млади гори, а сечнозрелите гори се възстановиха. Дървесината, добита от превишеното ползване, беше използвана при построяването на болници, училища, читалища, културни домове, обществени и стопански сгради, а жилищният фонд се удвои. Но в края на 80-те години настъпиха промени в отношението на обществото към горите.

Горскотехническите участъци и Горските охранителни пунктове бяха преместени по-близо до селата, като по този начин беше елиминиран техническият и професионалният контрол при сечта и извоза. На някои сечища имаше по 40 – 50 м³ дървен материал, платен за сеч и извоз, но неизвозен. Редица задължения на инженерно-техническите кадри бяха прехвърлени на работниците. Беше помрачена добрата традиция празникът Седмица на гората да служи като повод за организиране на населението да полага доброволен труд.

Сгромоляса се и помощното стопанство. Десетилетия наред то беше носило печалба, но се стигна дотам години наред да приключва с по 30 000 лв. загуба. Бяха написани истории от хора, които не познаваха производствената дейност на Стопанството. Те целяха да бъдат опорочени кадрите, работещи през 50-те, 60-те и 70-те години. Ако зачетем тези истории, кой специалист или работник би повярвал, че една моторна резачка през 1969 г. е отсякла 8221 м³ и 25 чифта обоз са извозвали 50 000 – 60 000 м³ дървесина? Или пък, че през 1947 г. при 20 000 м³ иглолистна маса са отсечени 115 000 м³, а 21 000 м³ са избичени на янове за построяване на жилища и обори?

Нямам желание да се самоизтъквам, но нямам основание и да се срамувам от 40 години изминат път в горите на Сатовчанското горско стопанство. През най-тежките периоди за него оставих след себе си около 90 000 дка млади гори. На това стопанство дадох всичко, което можех да дам, и научих много.

25.07.1997 г.
м. „Превала“

Обезщетение при прекратяване на трудовото правоотношение след придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст

Коментар на АНГЕЛ ПЕТРОВ – главен секретар на ИАГ

При прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, независимо от основанията за прекратяването, той има право на обезщетение от работодателя на основание чл. 222, ал. 3 от Кодекса на труда (КТ). След последните промени в КТ от края на миналата година, работникът има право на обезщетение от работодателя в размер на brutното му трудово възнаграждение за срок от 2 месеца, а ако е придобил при същия работодател или в същата група предприятия 10 години трудов стаж през последните 20 години – на обезщетение в размер на brutното му трудово възнаграждение за срок от 6 месеца.

За да възникне правото на обезщетение по чл. 222, ал. 3 от КТ, е необходимо да са налице следните законови предпоставки:

- **Прекратяване на трудовия договор, независимо от основанията за това.** Т.е. не само при прекратяване на трудовото правоотношение поради пенсиониране на основание чл. 327, ал. 1, т. 12 от КТ или чл. 328, ал. 1, т. 10 от КТ, но и при уволнение на каквото и да е основание дори и при дисциплинарно уволнение.

- **Работникът или служителът трябва да е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст,** без значение дали реално го е упражнил. Тези условия се прилагат и когато при прекратяване на трудовото правоотношение работникът или служителът отговаря на условията за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст в намален размер по чл. 68а от Кодекса за социално осигуряване (КСО). Придобиването на право на пенсия на друго правно основание в КСО не е основание за придобиване на право на обезщетение по чл. 222, ал. 3 от КТ.

- **Обезщетението да не е било изплащано по друго трудово правоотношение** (чл. 222, ал. 3 от КТ „...обезщетение по тази алинея може да се изплаща само веднъж“). Това означава, че обезщетението е дължимо от работодателя по основното правоотношение, който първи е прекратил трудово правоотношение след придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. По трудов договор за допълнителен труд не се дължи изплащане на обезщетение по чл. 222, ал. 3 от КТ. Според становище на Министерството на труда и социалната политика, изложено в писмо с изх. № 94-ВВ-368 от 29.12.2011 г., в хипотезите на работа по външно съвместителство обезщетението е дължимо изцяло от работодателя по основния трудов договор. „Основно трудово правоотношение“ е всяко трудово правоотношение, което, независимо от основанията, на което е възникнало, е съществувало преди сключването на трудовия договор за допълнителен труд – т. 12 на § 1 от Допълнителните разпоредби (ДР) на КТ.

Определяща за размера на обезщетението е

продължителността на трудовия стаж. За да придобие работникът правото на по-висок размер на обезщетението, има два алтернативни варианта:

- **Да е придобил минимум 10 години трудов стаж при един и същи работодател през последните 20 години.**

„Работодател“ по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на КТ е всяко физическо лице, юридическо лице или негово поделение, както и всяко друго организационно и икономически обособено образувание (предприятие, учреждение и други подобни), което самостоятелно наема работници или служители по трудово правоотношение.

В случай че към момента на възникване на правото по чл. 222, ал. 3 от КТ работникът има 10 години трудов стаж в последните 20 години при работодателя, който ще прекрати трудовото правоотношение, то тогава той ще придобие право на по-висок размер обезщетение по чл. 22, ал. 3 от КТ. В тези 10 години следва да се включат всички периоди, които се зачитат за трудов стаж за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Този трудов стаж може да е придобит по едно или няколко отделни последователни трудови правоотношения със същия работодател със или без прекъсване. Няма значение дали този стаж е време, през което работникът действително е полагал труд, или не, стига това време да му се зачита за стаж. Без значение е и фактът, че през последните 20 години работникът може да е работил и при други работодатели или да е ползвал обезщетение за безработица.

- **Да е придобил минимум 10 години трудов стаж през последните 20 години в същата група предприятия.**

Според § 1, т. 2а от КТ „Група предприятия“ е понятие по смисъла на § 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби на Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност. „Група от предприятия“ са две или повече свързани предприятия, като: едното предприятие по отношение на другото предприятие пряко или непряко притежава преимуществен дял от записания капитал на второто предприятие; контролира по-голямата част от гласовете, свързани с емитирания на второто предприятие акционен капитал; има право да назначава повече от половината членове на административния, управителния или надзорния орган на второто предприятие или предприятията се намират под единното управление на предприятието майка.

В тази хипотеза изискването за един и същи работодател се заменя с група предприятия при запазване на условията, коментирани по-горе.

Следва да се има предвид, че преценката относно правото на работника или служителя при прекратяване на трудовото му правоотношение да получи обезщетение от две или шест brutни заплати се извършва от работодателя във всеки отделен случай. Правото и размерът на обезщетението по чл. 222, ал. 3 от КТ се преценява към датата на прекратяване на трудовия договор. При възникнал трудово-правен спор тази преценка подлежи на съдебен контрол. 🍎

Синият език по дивите преживни животни в оградени площи

(ПРОДЪЛЖЕНИЕ ОТ БРОЙ 3)

Проф. д.н. ГЕОРГИ ГЕОРГИЕВ, д-р МАДЛЕН ВАСИЛЕВА, доц. д.н. ИЛИЯН КОСТОВ,
д-р ЕВГЕНИ МАКАВЕЕВ – Център за оценка на риска по хранителната верига

Химически методи за борба с куликоидите

На този етап дезинсекционната практика за борба с възрастните форми на мокреците не разполага с инсектициди с избирателно действие, поради което обработките на големи площи с инсектициди крие сериозни рискове от отрицателно въздействие върху хора, животни, полезни насекоми, риби и хранителни продукти. Това налага задължителен предварителен анализ, оценка и вземане на конкретни мерки за недопускане на инциденти от подобен характер.

Химическите методи за борба срещу ларвите на мокреците на този етап все още също имат ограничено приложение и са повече в сферата на лабораторните изпитания. Причина за това е високият риск от отравяне на останалата фауна във водоемите и нарушаване на екологичното равновесие вътре в тях. Поради това те могат да бъдат приложени само в стопански неизползваеми водоеми. Дори и в тези случаи трябва да бъдат използвани нискотоксични и бързоразграждащи се ларвицидни средства.

Изпитването на ефективността на ларвицидните и възрастовоцидните инсектициди срещу инсектите от род *Culicoides* са тествани индивидуално до момента само в лабораторни и/или полеви проучвания, за да се оцени тяхната ефикасност, но никога не са били прилагани широкомащабно на големи площи или в дивата природа.

Понастоящем няма разрешени инсектицидни продукти срещу инсектите от род *Culicoides* в Европейския съюз, въпреки че има широка гама от непроверени продукти. При липса на валидни данни за ефикасността и безопасността на ветеринарномедицинските продукти или биоцидите за контрол на инсектите от род *Culicoides* в ЕС няма офици-

ално одобрени протоколи за третиране за специфична защита на животните срещу атаките от инсектите от род *Culicoides*.

През 2014 г. са проведени полеви изпитания във ферми в Северна Сардиния (Италия) с комбинирано използване на ларвицидни и възрастовоцидни инсектициди в три обработки. След всяко третиране се наблюдава значително намаляване на изобилието общо на куликоидите *C. imicola* и *C. newsteadi* s.l. Комплексната плътност на *C. obsoletus* е повлияна от първите две третираня.

Тъй като няма регистрирани инсектициди срещу инсектите от род *Culicoides*, са използвани инсектициди, които рутинно се използват за борба с мухи и комари.

За контрол:

- На ларвите са използвани две търговски формулировки, като използваните дози инсектициди са препоръчани от производителите: Flubex® (дифлубензурон 2 %, таблетки, Blueline, Италия, по 2 g/100 l за замърсена вода, богатата на органични вещества) и Vectobac DT® (*Bacillus thuringiensis* subsp. *israeliensis* 3.4 %, 3400 ITU/mg, таблетки, Valent BioSciences, Италия, по 1 таблетка (0.38 g) на 50 литра вода). Тези продукти са показали инсектициден ефект срещу ларвите на *Culicoides* в предишни проучвания (Foxi and Delrio, 2008). Обработките се провеждат на местата за размножаване, като постоянни ловки, купища оборски тор, естествени дренажни канали и корита с течаща вода. Vectobac DT® е бил използван в местообитания на ларви, където овцете са пасли често (т.е. при изтичащи корита с вода, постоянни локви), докато Flubex® е пръскан на места, до които овцете нямат пряк достъп (т.е. купчини тор, естествени дренажни канали).

- За възрастните инсекти от род

Culicoides е използван инсектицид Decaflow® (делтаметрин 2.55 %, водна суспензия, Соруг S.p.A., Италия, по 0.3 ml/1 l/15m²), за домашна и гражданска употреба. Продуктът се прилага върху вътрешни и външни повърхности на стени и покриви на обори за животни и животновъдни съоръжения, където животните се настаняват за една нощ. Стените са обработени от височина 1.5 м от земята, за да се предотврати контактът на животните с инсектицида.

Разнообразни съединения, използвани за контролиране както на екто-, така и на ендопаразити по говедата, имат потенциална ефикасност срещу *Culicoides*. Те включват локално приложение на продукти за изливане/омокряне/напръскване, импрегнирани ушни марки или потапяне на животни в синтетични пиретроидни или органофосфатни съединения (ОР). Локално прилаганите продукти обикновено имат намалена инсектицидна ефикасност върху корема и краката на лекувани животни (Carpenter et al., 2007; Mullens et al., 2001). По-съвременните форми за употреба на тези вещества (Pour-on и Spot-on) могат да убият мокреците, които влизат в контакт с животните, намалявайки преживяемостта на вектора и броя на ухапванията дори ако няма значителен ефект за намаляване на скоростта на предаване на BTV (Mullens et al., 2001). Историческите тестове за токсичност в световен мащаб показват, че продуктите на базата на пиретроиди са по-ефективни в лабораторията срещу *Culicoides*, отколкото продуктите на фосфорорганична основа (ОР). Следователно използването на първите е за предпочитане освен когато други въпроси (въздействието върху околната среда и законодателството) го изключват.

Поради тези причини те могат да бъдат приложени само в стопански

неизползваеми водоеми и на ограничени площи и територии. Дори и в тези случаи трябва да бъдат използвани нискотоксични и бързо разграждащи се ларвицидни средства.

Всяко използване на химически обработки трябва да бъде внимателно оценено по отношение на въздействието върху околната среда, риска за потребителя и потенциала за развитие на резистентност в популациите инсекти от род *Culicoides*.

За доказване на ефективността от използваните ларвицидни средства трябва да се следи за плътността на възрастните екземпляри на куликоиди в местата за отглеждане на диви преживни животни с помощта на залагането на светлинни капани за куликоиди. Уловите на възрастните екземпляри и плътността на компетентните вектори ще бъдат използвани като критерии за оценка на противоепидемичните мероприятия по контрола на векторите с използването на ларвицидни средства и контрол над честотата на обработките на биотопите.

Изводи и препоръки

● Високата плътност на благороден елен (*Cervus elaphus*) в някои европейски региони поражда опасения относно потенциалната роля, която неваксинираните европейски диви преживни животни могат да играят за поддържането или разпространението на вируса на син език. Повечето видове диви преживни животни са податливи на инфекция с BTV, макар и често безсимптомно.

● По отношение на BTV в Европа стана ясно, че предаването и поддържането на вируса се осъществява по сложна мрежа от множество гостоприемници, вектори и участието на множество вируси на BTV. Дивите преживни животни все повече се считат за важен възел в тази мрежа, а някои видове се смятат за отлични индикатори (сентинели) за циркулацията на BTV.

● Широкият диапазон от диви преживни животни в Европа, податливи на инфекция с BTV, промените в плътността на популацията им в дивата природа и очевидно дълготрайната виремия при благородни елени, заразени от различни серо-

типове на BTV, и продължаващите огнища на BTV при селскостопанските животни в средиземноморските страни (<http://www.rasve.es>) подполагат ролята на дивите преживни като резервоари на BTV в Европа.

● По време на сезона на чифтосване, който съвпада с основния период на годишна активност на много вектори на BTV (началото на есента), големи групи от благородни елени се струпват в общи местообитания (когато се отглеждат свободно), благоприятстващи взаимодействието с куликоидите, и това води до увеличаване на излагането на BTV и предаване на инфекцията.

● Дезинсекционната практика за борба с възрастните форми на мокреците не разполага с инсектициди с избирателно действие, поради което обработките на големи площи с инсектициди крие сериозни рискове от отрицателно въздействие върху хора, животни, полезни насекоми, в т.ч. и полезните опрашители (пчелите и др.), рибите и хранителните продукти.

● Изпитването на ефективността на ларвицидните и възрастоцидните инсектициди срещу инсектите от род *Culicoides* са тествани индивидуално до момента само в лабораторни и/или полеви проучвания, но никога не са били прилагани широкомащабно на големи площи или в дивата природа.

● Резултатите от научните проучвания подчертават възможността за контрол на инсектите от род *Culicoides* с комбинираната употреба на възрастоцидни и ларвицидни препарати.

● Преди започване на програма за борба с куликоидите за всяко горско стопанство ще бъде необходимо да се идентифицират потенциалните места за размножаване на векторите (биотопите) и заобикалящата ги местност. Ограничаването на обработките до фокусирани зони позволява целенасочен контрол на векторните видове, намаляване на екологичното въздействие и опазване на естествената биоценоза.

● Прилагането на инсектициди в околната среда (съгласно становище на ЕОБХ от 2008 г.) за унищожаване на възрастни или ларвни форми на куликоидите и всяко тяхно използване за химически обработки

трябва да бъде внимателно оценено по отношение на въздействието върху околната среда, в това число и риска за дивите и домашните опрашители, риска за потребителя и потенциала за развитие на резистентност в популациите инсекти от род *Culicoides*.

● ЦОРХВ препоръчва на ИАГ за водене на ефективна борба с болестта син език по дивите преживни животни, отглеждани в оградени площи в горските стопанства на територията на България, да се използват методи за намаляване на популациите от кръвосмучещи насекоми, разпространяващи вируса на BTV между дивите преживни животни, чрез употребата на ларвицидни препарати за локална наземна употреба, насочени към ларвите в местообитанието за размножаване, преди те да могат да се превърнат във възрастни куликоиди и да се разпръснат.

● Да бъдат използвани само нискотоксични и бързо разграждащи се ларвицидни средства.

● Третирането с ларвицидни препарати на местообитанията (биотопите) за размножаване на компетентните вектори – куликоидите, помага за намаляване на популацията на възрастни куликоиди. Течните ларвицидни продукти се нанасят директно върху водните повърхности с помощта на гръбни моторни пръскачки или пръскачки, монтирани на моторни превозни средства. Съставите на ларвицидните средства, оформени като таблетки, гранули или масла, да се прилагат ръчно в зоните за размножаване на инсектите директно върху влажните повърхности.

● За доказване на ефективността от използваните ларвицидни средства трябва да се следи за плътността на възрастните екземпляри на куликоиди в местата за отглеждане на диви преживни животни с помощта на залагането на светлинни капани за куликоиди. Уловите на възрастните екземпляри и плътността на компетентните вектори ще бъдат критерии за оценка на противоепидемичните мероприятия по контрола на векторите с използването на ларвицидни средства и контрола над честотата на обработките на биотопите. 🍎

Wood-Mizer

представя нов банциг LT70 с усилена конструкция

Wood-Mizer успешно комбинира най-добрите характеристики на два добре доказали се банцига в един нов продукт. Банцигът LT70 HEAVY-DUTY с усилена конструкция произвежда дървен материал на промишлено ниво с лекотата на банциг LT70

Wood-Mizer®
from forest to final form

Банцигът LT70 HEAVY-DUTY с усилена конструкция комбинира усъвършенстваната режеща глава от банцига LT70 от професионалната серия, която дава изключителни резултати при бичене, заедно с най-съвременното легло за тежки натоварвания от промишления банциг Wood-Mizer WM4000. Тази комбинация произвежда висококачествен продукт с висока скорост и лесна работа.

Добре доказалата се режеща глава на LT70 се предлага в две ширини - СТАНДАРТ за трупи с диаметър до 95 см и WIDE (ШИРОКА) за трупи с диаметър до 105 сантиметра. Стандартната версия може да произвежда дъски с ширина 73 см, докато с по-широката режеща глава капацитетът на ширината се увеличава до 86 сантиметра. Главата разполага със стандартни рамена за дъските, които отвеждат готовите дъски върху изходящия транспортър за повишена ефективност. LT70 HEAVY-DUTY използва ленти с ширина 38-50 мм и дължина 4670 мм, а LT70WIDE HEAVY-DUTY изисква ленти с ширина 38 мм и дължина 5000 милиметра. Работата на банциговите ленти се подобрява от електрически регулируемия лентоходител и автоматичната система за смазване на лентата, което води до удължаване на живота на лентата и увеличаване на нейната стабилност при бичене на материали с различни размери. По желание режещата глава може да бъде оборудвана с устройство за белене на кората за удължаване на живота на лентата и лазерен показалец за прецизно рязане.

Стандартният LT70 HEAVY-DUTY

се предлага с отделен операторски пулт, който може да бъде позициониран на най-удобното място навсякъде около банцига. За автоматично настройване на дебелината на дъската операторският пулт включва добре познатото, бързо и точно компютърно устройство за задаване на дебелините SW10 или предлаганите като опция PLC1, PLC2 или Accuset 2.

Банцизите HEAVY-DUTY са изградени върху голямо и здраво легло, което включва здрав централен притискач, ролка за нивелиране на трупа, помощна ролка и лентов транспортър за къси материали. За манипулиране на материалите се предлага пакет Супер Хидравлика, предназначен за бързо и лесно боравене с трупи до 3 тона. Хидравлична помпа с мощност 5.5 kW за големи натоварвания ефективно задвижва функциите за манипулиране на трупи с две задвижвани ролки на двойни цилиндри за по-лесно позициониране на трупа върху релсите на леглото, двупосочен верижен обръщач за бързо въртене на тежки трупи и три двойни вертикални опори за по-голяма стабилност при затягане и завъртане на трупа. Конфигурацията на леглото може да бъде подобрена чрез допълнителна секция на леглото (с дължина 0.9 или 3.6 м),

рампа за товарене на трупи, сортировъчен транспортър или повдигнати крака на леглото, за да се интегрира в съществуващите системи за бичене.

„LT70 HEAVY-DUTY е мощен банциг на здрава и устойчива конструкция на леглото, която ефективно обработва масивни тежки трупи. Допълнителният комплект за крака повдига рамката на леглото и улеснява почистването под него - казва Хуберт Поветчински - директор на отдел „Продажби“ в Wood-Mizer Еуропа. - Леглото на банцига е снабдено с хидравлична система за тежък режим на работа, позволяваща много по-бързо манипулиране на големи трупи, което води до общ ръст на производителността. Ето защо големите промишлени предприятия за производство на дървен материал са оценили толкова високо мощния LT70 HEAVY-DUTY“.

За повече информация посетете www.woodmizer.bg или се свържете с местния представител.

Екотехпродукт ООД
София 1186

ул. „Стар Лозенски път“ №38
office@ecotechproduct.com
тел./факс: 02 / 979 17 10
тел.: 089 913 31 17
www.woodmizer.bg

PONSSE

BISON

ПО-БЪРЗ, ПО-СИЛЕН, ПО-ПРОИЗВОДИТЕЛЕН

PONSSE Bison „Актив Фрейм“ отвежда концепцията за форуърдър на съвсем ново ниво. Солидната конструкция, съчетана с 16 тона товарен капацитет, е в комбинация с мощен двигател Mercedes-Benz и уникална CVT скоростна кутия. Безстепенната CVT предлага неудържима сила на теглене и значително по-висока скорост при транспорт, което я прави перфектния избор за тежки товари, трудни терени и дълги разстояния.

Ефективността на CVT скоростната кутия, придружена с високото съотношение на хидравликата, дават на Bison „Актив Фрейм“ не само несравним капацитет на задвижване и товарене, но и отличен разход на гориво и тиха и удобна работна обстановка. Създадена е напълно нова концепция за форуърдър.

PROGRESS TECHNIK

ПРОГРЕС ТЕХНИК ООД

София, кв. Горубляне,
ул. Самоковско шосе 66, офис 7
Тел. 0889 879 893

www.progress-technik.com

A logger's best friend

www.ponsse.com

Както всяка професия и лесовъдската има своя професионален празник. В първата пълна седмица на април ние, лесовъдите, хората, които полагаме грижи за горите, отбелязваме Седмицата на гората, която в началото на XX век се е наричала Празник на залесяването. Ще ви разкажем как се е зародил той и как се е развил през годините.

Празникът на залесяването е отбелязан за пръв път през далечната 1925 година. С ентузиазъм в него се включват учители, ученици, интелигенция, военнослужещи, които наред с лесовъдите залесяват оголените планински склонове на страната. Едва ли знаете, че едни от първите фиданки, с които е залесявано у нас, са произведени от децата. По онова време е имало изградени училищни разсадници, в които децата са се учили да отглеждат и залесяват фиданки. На първия Празник на залесяването са залесени 420 000 горски фиданки и са засети 20 кг горски семена.

Девет години след първото отбелязване на този ден, през 1934 г., празникът прераства в Седмица на гората. Тогава освен традиционните залесявания са организирани и беседи за значението на горите и залесяването. През 1940 г. празникът продължава цели две седмици. Втората световна война обаче спира провеждането му за повече от десетилетие.

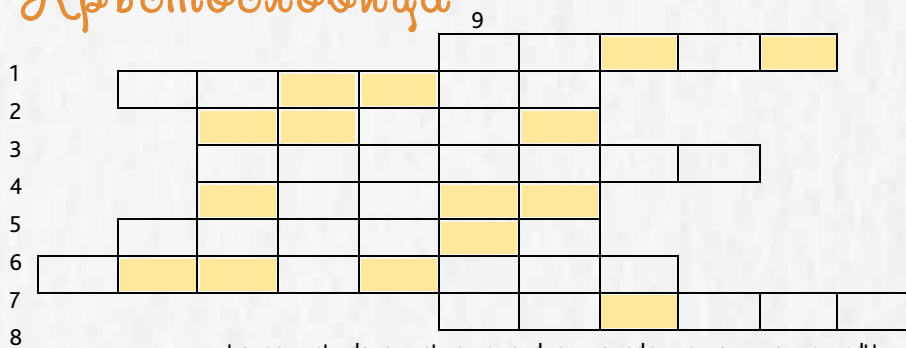
Седмицата на гората е възстановена отново през 1956 г., когато е решено да се провежда винаги през първата цяла седмица на април, което продължава и до днес. През 1969 г. залесяването у нас достигат 10 милиона декара. Сега горите, създадени от хората, са около 1/3 от всички гори в България. Седмицата на гората и днес обединява българите. Тя е празник не само на лесовъдите, но и на всички, които обичат природата и ценят гората. Само с любов и разбиране за значението на зеленото богатство на България можем да съхраним горите. Те са дом на много животински и растителни видове, подобряват качеството на водата и въздуха, помагат ни да се възстановим от ежедневния стрес и са любимо място на туристите.

**По случай Седмицата на гората
нека създадем заедно един
пролетен горски шедьовър!**

При следващата си разходка сред природата съберете няколко свежи или опаднали листа. С тях можете да сътворите следващото си произведение на изкуството с естествени материали. На снимките по-горе ви представяме няколко идеи. Приятни занимания с красотите на нашите гори!

Кръстословица

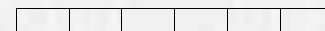
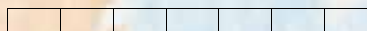

пъвооък | ефидеаък | ефисил | ендъс | жеварапък | ежъм | негилъ | едъа

Открий животните, които живеят в гората, и вертикално в 9 ще получиш период от учебната година, който децата обичат най-много.

1. Живее около реките и се храни основно с риба. Предните му лапи имат плавателна ципа. Защитен вид.
2. Мъжкият на дивата свиня.
3. Най-едрият хищник в България, обича да похапва мед и да спи през зимата.
4. Горско животинче, известно с острите си бодли, които му служат за предпазване от хищници.
5. Горско животно, известно със своята грация, плахост и красота.
6. Хищник с оранжево-червеникава до черна козина, дълга опашка и добре развит слух.
7. Дребен гризач, който се среща в нашите гори и паркове и е едно от най-симпатичните животни в България.
8. Среща се край реки и язовири, тялото му е покрито с груба козина – на главата – бяла, на гърба – сива, по краката – черна, има лошо зрение, защото живее в дупки под земята.

Задача с повишена трудност: Отправяме още едно предизвикателство! Ако сте попълнили правилно кръстословицата, в оцветените квадратчета ще получите името на професионалния празник на лесовъдите.

Седмица на гората

VIMEK®

404 SE

Най-продаваният на Скандинавския полуостров
харвестър в компактния клас
вече и в България от Гораинвест АД!

- невероятна маневреност и проходимост
- ниски експлоатационни разходи
- за водене на отгледни сечи и прореждания
- максимален диаметър на поваляне – 30 см
- удачен както за изголистни, така и за широколистни гори

гр. Русе, бул. Тютракан 49А
Източна Индустриална Зона
тел.: +359 82 843 833
www.gorainvest.com
www.vimek.com

КОНТРОЛ И МНОГОФУНКЦИОНАЛНОСТ

Градински трактори HUSQVARNA

АГРОЛАНД - БЪЛГАРИЯ АД

София 1700, ул. "Осми декември" №13, тел: 024 666 916

e-mail: info@agroland.eu

www.husqvarna.bg

Husqvarna

READY WHEN YOU ARE